

ק. שם בגמרא ל"ו [ע"א]
 צניח ונפסעה:
 ר. משנה שם דף מ"ה
 [ע"ב] לענין חלירות וכרבי
 שמעון, ומשמע בגמרא
 דף מ"ט [ע"א] דהוא
 הדיו לחצר שני שני
 מצולות:
 ט. שם בגמרא וכן כתב
 הרמב"ם בפרק ה'
 מהלכות עירובין והלכה
 ח"ט; ר"ש שם פ"ד סימן
 יט:
 ח. טור [עמוד קס"א]:
 א. שם בגמרא:
 שפז א. ברייתא עירובין
 (פ"א) [ע"א] [ע"ב]
 וכרבי מאיר [ב"ד] אכל,
 בדמא הרמב"ם עירובין א, יט;
 מגיד משנה שם בשם הרשב"א
 בענין הקודש בית נחיות
 שער ד פ"ו:
 ב. שם ובמאן דאמר כפח
 כולי עלמא לא פליגי
 [המאור שם כ, א; ר"ש שם
 ע"ו סימן יז; מרדכי שם רמז
 תקינ]:
 ג. בפירוט רש"י שם [ד"ה]
 צעריין [בחלירות]
 צמוספות [שם] ע"ג [ע"ב]
 י"ה כלן ושאר פוסקים
 הגהות מייחנות שם אות ט
 שם הר"ם מרוטנבורג פסקי
 ירושין סימן קס"ד רע"ט
 וזוה נתיב יד ח"א לא, כ;
 ירדכי שם, ואין דעת
 ירמב"ם כן בפרק א'
 [שם ובפרק ה' [שם הלכה
 יט]:
 * צ"י ד"ה ובה,
 בדעת רש"י שם:

שפז (א) המשתתפין במבוי ברי. צברייתא [עירובין ע"א, ב]
 איחא מערבין בחלירות ומשתתפין במבוי דברי רבי מאיר,
 פירש רש"י צמילתא דרבי מאיר [ד"ה מערבין] אין סומכין על שיתוף
 במקום עירוב היכא דלא עירבו בני חצר לעלמן, שאם יסמכו על
 זה, מורס עירוב תשתכח. אכל
 עירבה כל חצר לעלמא ומשתתפו
 כולם במבוי, אף על פי שלא עירבו
 חלירות זו עם זו, שיתוף המבוי
 מחברין ומטלטלין מזו לזו בין דרך
 המבוי בין דרך פתחיהן, [ע"א].
 ותכמים אומרים [אין] מערבין או
 משתתפין. פליגי בה רב נחומי
 ורבה, חד אמר כפח כולי עלמא
 לא פליגי דכחדא סגי, כי פליגי
 ציין, וחד אמר ציין כולי עלמא לא
 פליגי דצעין תרתי, ומסקינן [שם
 ע"א] רבי יוחנן אמר נהגו העם
 כרבי מאיר. פירש רש"י [ד"ה הלכתא
 ומונהג] אורווי לא מורין לכחלה,
 ואי עזדי לא מחיין בהו. פירש
 מהר"ם [מרוטנבורג שו"ת דפוס פראג
 סימן פט] לכחלה אין מערבין על
 כל אחד דהוי ברכה לבטלה. משמע
 מפירוש רש"י דבעירבה כל חצר
 לעלמא אפילו רבי מאיר מודה
 דסומכין על השיתוף ולא בעיין
 עירובי חלירות זה עם זה דרך
 פתחיהן, אלא דכלא עירבה כל אחת
 לעלמא פליגי אי מהני צוה שיתוף
 המבוי, דרבי מאיר סבירא ליה לא
 מהני ותכמים סבירא להו מהני,
 והיינו אף אם לא עירבו החלירות
 זו עם זו ולא כל אחת לעלמא.
 ומדברי הרמב"ם [עירובין א, יט]
 שצביח צ"י [ד"ה אכלן] וכמד שגראה
 מדבריו שאפילו לא עירבה כל חצר
 לעלמא אם נשתתפו כפח סומכין
 עליו ואין צריך לערב בחלירות,
 שהרי התינוקות מכריין כפח,
 (גראה) דסבירא ליה דהלכה
 כרבי מאיר כמו שכתב צ"י [שם]
 בשם המגיד משנה [שם], ובפח
 דוקא סומכין על השיתוף, וזהו
 הדיעה הראשונה דכאן. אלא דכתב

יב לא נתקדשה ודאי. שמספק לא חל עליו קדושה: יג עד
 שתהשך. דמסקפא לא פקעה קדושה. ועיין בגמרא [שם ל, א]:
 יד ואסור לטלטל. ואם נתנו שני המצולות שמופן במזרז או בכלי
 אחד הוה להו כולן כאחד ומוחר לטלטל ממבוי זה למבוי זה, כמו
 שכתבו ריש סימן ש"ט, ע"ש:
 טו ששבתו במבוי. כלומר
 צמחים שבמבוי, דאלו ששבתו
 (ש) במבוי [שם] עלמא שרי כמו
 שכתבו ריש סימן ש"ג:
 שפז א במבוי בפת. ואם
 נשתתפו ציין, אם אין
 מקפדין בעלמא על פרוסקין
 סומכין על השיתוף כשנת הראשונה
 לצד, ואין ממירין דבר זה אלא
 מדוחק (רמב"ם עירובין פרק ה'
 הלכה יד ומגיד משנה שם): ב [ב] ויש
 אומרים (דסומכין) ברי. וצ"ח
 כמד כולי עלמא מודו צוה דסומכין
 על השיתוף:

ט אמר על כבוד היום חול ולמחר קודש או קונם
 משתתפין לו בה שבין השמשות עדיין יב לא
 נתקדשה ודאי וראויה היתה מבעוד יום אבל אם
 אמר [ב] היום קונם ולמחר חול אין משתתפין לו
 בה שאינה ראויה יג עד שתהשך. יחצר הפתוח
 לשני מבואות ושיתף עם כל אחד מהם מותר עם
 כל אחד [מהם] טו למלטל ממנו לחצר ומהחצר
 לתוכו יד (ט) ואסור למלטל בלים טז ששבתו
 (י) במבוי זה למבוי האחר דרך החצר ואם לא
 שיתף עם שום אחד מהם אם הוא רגיל עם שניהם
 לצאת ולבא בחול דרך עליהם אוסר על שניהם
 ואם הוא רגיל עם האחד ועם השני אינו רגיל אותו
 שרגיל אוסר ושאינו רגיל אינו אוסר ואם שיתף
 עם אותו רגיל הותר הרגיל לעצמו אם שיתפו ביניהם [כ"א] וכן אם היה
 רגיל עם שניהם ושיתף עם אחד מהם מותר השני שהרי סילק עצמו ממנו * ואם
 המבוי שרגיל בו שיתפו ביניהם ואותו שאינו רגיל לא שיתפו והוא לא שיתף לא
 עם זה ולא עם זה דוחים אותו אצל שאינו רגיל ויסתלק מאותו שרגיל ברי שהיא
 מותר כיון שהוא אינו מפסיד בדבר שהרי לא שיתף עמהם ויש ריוח לאחרים
 שעל ידי זה יהיו מותרים כופין אותו על מדת סדום:

סימן שפז

שוחפין במבוי צריכין לערב החצירות. ובו סוף אחד:

התינוקות תורת עירוב שהרי אין התינוקות מכירים מה נעשה במבוי
 [ב] לפיכך אם נשתתפו א במבוי בפת סומכין עליו ואין צריכין לערב בחצירות
 [ג] שהרי התינוקות מכירים בפת יב [ב] ויש אומרים שאם לא עירבה כל חצר
 לעצמה אין סומכין על השיתוף אבל כשכל חצר עירבה לעצמה ואחר כך
 נשתתפו במבוי ולא עירבו דרך פתחים שביניהם מותרים להשתמש החצירות
 במבוי דרך פתחים שביניהם * שסומכים על שיתוף במקום עירוב * ואם עירבו
 דרך פתחים שביניהם ולא נשתתפו במבוי מותרים להשתמש החצירות במבוי
 שסומכים על עירוב שעירבו החצרות דרך פתחים במקום שיתוף: הגה
 [ה] [ה] (א) * ויש אומרים דסומכין אשיתוף במקום עירוב אפילו לא נשתתפו אלא ציין וכן סומכין
 לעירוב במקום שיתוף ולעיל סימן ש"ו [סעיף ו' בהגהה] * ככתבי דאנו נוהגין לכחילה שלא

צ"י [ד"ה ובה] אליבא דרש"י ו"ל, דאם לא עירבה כל חצר לעלמא ליכא למאן דאמר דסומכין על השיתוף, אלא בשכל חצר עירבה
 לעלמא ומשתתפו במבוי ולא עירבו דרך פתחים שביניהם, או שלא נשתתפו פליגי, [ע"ב]. ושגגה יולאה מלפני השליש, דדברים אלו שמועיל
 עירבה לעלמא כמד רש"י אליבא דרבי מאיר שהוא מודה בזה, ולא פליג על חכמים רק בלא עירוב חלירות כלל. ובפרק הדר [שם] דף
 ע"ג [ע"ב] כתבו התוספות בד"ה כל שיתוף, במאי דאמרינן בגמרא [שם] אם יש פתחים מחצר זו לזו לא מהני שיתוף מבוי, ואם חלמא
 היכי משכח לה פלוגתא דרבי מאיר ותכמים דמערבין ומשתתפין אם לא בחלירות הפתוחות זו לזו, ומשמע המס דמהני שיתוף, ויש
 לומר דמשכח לה כשעירבו דרך חלונות כו'. פירוש דברייהם, מדנקט עירוב שמע מינה שיש פתחים מחצר לחצר, דאם לא כן היאך
 סומכין על שיתוף במקום עירוב לתכמים דהא אין שייך עירוב, ועל כן הקשו דהא צוה לא מהני שיתוף מבוי, ועל זה תירצו דאפשר
 צ"ח חלונות, דצוה סומכין לתכמים על עירוב במקום שיתוף, אכל כסומכין על שיתוף במקום עירוב לא צריך כלל עירוב דרך חלונות
 להחצירות אלא רצונם שיהיה כפח כולי עלמא:

ציונים ארמ"א
 ז א (א) הרא"ש [עירובין
 פ"ו סימן יז] ומרדכי
 ק הדר [שם רמז תקינ]
 . וטור:

שפה א. שנת דף ק"ל
 [ע"ז]
 כמימרה דרב עס [מוספות
 עס קלא, א ד"ה מי: ב"י סוף
 ד"ה אס, בדעת הר"ק
 והר"ש שהשמיטו הא דרב]:
 ב. צפרק ה' מהלכות
 עירובין [הלה טו] וכרב
 [ש; ב"י סוף הסיון בדעה
 בעל הלכות גדולות סימן י"ח
 עמוד קפז]:
 שפט א. עירובין ק"ז
 [ע"ז-צ] מימרה
 דאמוראי:
 ב. טור בשם רש"י [שס
 ע"ב ד"ה ישראל] וכן כתב
 הרב המגיד בצדק ה'
 מהלכות עירובין [הלה י'
 ושכן משמע מדברי
 הרמב"ם שס:
 ג. מוספות בשם ר"י עס
 [ד"ה ישראל]:
 שצ א. עירובין ע"ד
 [ע"ז] ולינתו לעיל
 בסיון שפ"ב [אות
 ג-ה]:
 ב. רמב"ם צפרק ה'
 מהלכות עירובין [הלה
 יח] ועיין במה שלייתי
 לעיל [שם סעיף כ אות ו]:
 שצא א. משנה עירובין
 דף ע"ג [ע"ז]
 ובגמרה שם [עד, א]:

ציונים דרמ"א
 ט דברי עצמו [דברי משה
 ד"ה וז"ל]:
 א (ו) חשובה מהר"ם
 [מרוטנבורג דפוס פלא: סימן
 פט] שהביא הב"י [סוף
 הסימן]:

שפח א אב"א אם עירבו וכו'. דקיימא לן [סימן שסג סעיף טו]
 לאין מבוי ניחר בלחי וקורה עד שיהיו בחים וחלירות
 פתוחין לתוכו, וכיון שעירבו נעשה חלירות כבחים, ואם כן ליכא
 חלירות במבוי (מגיד משנה עירובין ה, טו). ואם כן אם ניחר בצורת
 הפתח או צבטי פסין שרי, ועיין
 סימן שס"ג סעיף כ"ו [פ"ק טז]:
שפט א יותר מסאתים
 אובר בו. ב ז"ע,
 דאפילו בית סאתים אסור לאינו
 ראוי לו, דאסור להוילא מצית
 לקרפף כמו שכבחי ריש סימן
 שט"ב. ואפשר כיון דשרי לטלטל
 בתוכו יחא ליה ביה, מה שאין כן
 בזמור מסאתים:

שצ א מבוי שצדו אחד בו.
 ואם יש חצר עכו"ם בין
 חצר הישראלים, אם חצר העכו"ם
 אין פתוח למבוי זה וגם אין לו
 פתח או חלון אלא למעלה מעשרה,
 מותר לטלטל מחצר העכו"ם לחצר
 הישראל, כיון דאין משתמש להדיא
 לא צבטי שמירות. אבל אם חצר
 העכו"ם פתוח למבוי או לחצר
 ישראל למטה מעשרה, אסור
 להשתמש עמו כלל [ב"ח סימן שפג
 סוף עמוד קעג, בשם מרדכי עירובין
 רמז מקיט]. אבל דעת הרב ב"י בסיון
 שפ"ב [שם ד"ה כתב (הלאשון)] דדוקא
 דרך המבוי (אסור) [אוסר] ב, אבל
 מחצר לחצר כיון שאין לו דריסת
 רגל אינו אוסר, ועיין שם סעיף ג.
 ואפילו שתי חלירות של ישראל וחצר
 עכו"ם ביניהם יכולין לערב יחד
 דרך פתחים לטלטל דרך חצר
 העכו"ם, דלא חשיב הפסק כיון
 שאין אוסר. ומכל מקום זה אינו
 מוכרח כל כך, עיין שם לעיל:

(ב) ונראה לי הטעם בו, תמכה לי למה לו טעם צוה, כיון דאין
 צפת ערביין, וצפת קיימא לן דלכולי עלמא סגי להו צדלה, על כן
 אין צריך רק חד לעירוב ולשימוף:

שפח (א) מותר לטלטל. דקיימא לן [סימן שפג סעיף א] חלירות
 ומבוי רשות אחת הם אפילו בעירבו
 בחלירות. והרמב"ם סבירא ליה
 דוקא בלא עירבו חלירות ע"כ עם
 הבחים, [אבל עירבו] אסור לטלטל
 במבוי, דהבחים גורמים לסלק
 החלירות מן המבוי, דכלים ששצתו
 בתוך הבית אסור להוילא למבוי,
 וגם לחצר אסור רק שצירב,
 ומאני דבתי שכימי בחצר:

שצ (א) ויש מי שאוסר.
 היינו רש"י [עירובין עד, ב
 ד"ה אמר רב]. גם כאלן יש טעות
 סופר בטור ברוב ספרים בין רש"י
 לר"י, כמו בסיון [שפ"ג] [שפג] א
 [עמוד קעז]:
 כלים ששבתו בתוכו בין עירבו חצרות עם הבתים בין לא עירבו [ב"י] ולהרמב"ם
 דוקא בשלא עירבו חצרות עם הבתים א אבל אם עירבו חצרות עם הבתים [א] אין
 מטלטלין במבוי אלא בארבע אמות:

סימן שפח

דין אם לא עירבו החצרות וגם לא נשתתפו במבוי.
 ובו סעיף אחד:

א [א] אם לא עירבו החצרות יחד וגם לא
 נשתתפו במבוי (א) מותר לטלטל בכל המבוי
 כלים ששבתו בתוכו בין עירבו חצרות עם הבתים בין לא עירבו [ב"י] ולהרמב"ם
 דוקא בשלא עירבו חצרות עם הבתים א אבל אם עירבו חצרות עם הבתים [א] אין
 מטלטלין במבוי אלא בארבע אמות:

סימן שפט

גוי שיש לו חלון פתוח (למבוי) [לבקעה או לקרפף] א. ובו סעיף אחד:
א גוי הדר במבוי ויש לו חלון אחורי ביתו פתוח לבקעה א או לקרפף אפילו
 אין בו אלא ארבעה טפחים על ארבעה טפחים אינו אוסר על בני מבוי
 אפילו מכנים ומוציא גמלים וקרונות דרך המבוי כל היום א שהפץ יותר באותו
 שפתוח לו מאחוריו לבדו שיש לו אויר והוי פתחו למבוי כמו שאינו רגיל שאינו
 אוסר והוא שיש בבקעה או בקרפף יותר מסאתים א אבל אם אין בו אלא סאתים
 קמץ הוא ולא נחא ליה ביה. וישראל שיש לו פתח למבוי ופתח מאחוריו לקרפף
 ושבת ולא עירב אם הקרפף א יותר מסאתים אוסר לפי שאינו ראוי לו ואינו
 מסתלק מן המבוי א ואם הוקף לדירה אפילו יותר מסאתים אינו אוסר כיון שראוי
 לו א ויש מי שאומר דאדרבה אם הוקף לדירה אפילו בית סאתים אוסר שכיון
 שהוקף לדירה אין בו אויר ואינו חפץ בו להסתלק בשבילו מן המבוי:

סימן שצ

מבוי שצדו אחד גוי וצדו אחרת ישראל. ובו ב' סעיפים:
א מבוי שצדו אחד גוי וצדו אחד ישראל ובית של ישראל אחר אצלו פתוח לרשות הרבים ולא למבוי
 וחלון בינו לבין ישראל הדר במבוי אינו יכול לערב דרך החלון שביניהם להוציא כליו למבוי דרך בית
 ישראל שכנו הפתוח למבוי אבל אם פתח ביניהם מותר (א) ויש מי שאוסר אף בפתח פתוח ביניהם:
ב מבוי שצדו אחד גוים וצדו אחד ישראלים והיו חלונות פתוחות מחצר לחצר של ישראל ועירבו כולם
 דרך חלונות אף על פי שנעשו כאנשי בית אחד ומותרים להוציא ולהכניס דרך חלונות הרי אלו אסורים
 להשתמש במבוי דרך פתחים עד שישכרו מן הגוים:

סימן שצא

דין ביטול רשות לאותם ששכחו לערב. ובו ב' סעיפים:
א [א] ככל משפטי ביטול למו ששכח ולא עירב בהצירו כן הוא במבוי שאם שכחה חצר אחת ולא נשתתפה

ומנים. הלכות עירובין פ"א

מגיד משנה

מגיד משנה

4

מז כיצד מערבין עירובי הצרות וכו'. כח ה"ה ורבינו הוסיף המטה כפשתה שדי
לכל ככר כליקא ואפילו הוא מעט שאין בו כנגורתו. וכן נראה עוד ממ"ס
רבינו דברקא דה להלן לקח אחד מני המלה פת אחד ואמר ה"ה לכל בני המלה או שהיה
אולם כשהי עשירות ואמר ה"ה לכל בני המניו שמעט כהיה דלכני חלל כל בניו מוון שמי
עשירות. ומניחין הכל בכלי אחד בבית אחד
בבתי החצר וכו'. אבל אם נתנו כבית שער
אפילו בבית שער של יחיד וכו'. כח ה"ה שאין
ספק אלא שרבינו היה גורס כימירא דרב יהודה
כל מקום שאמרנו הוסיף עירובין אינו עירוב הדך
שם אינו אוקר עליו מוך מניח שער דמיך דלפי
זה הוסיף את עירובו בבית שער דמיך אינו עירוב
והדך שם אוקר עליו. וכח שהרשב"א קיים גירסתא
דיקן לרבינו והעמיד דבריו נדרך החרת ה"ה
לשולחם עכ"ל. ולי"ג דשפיר גרסו רבינו גירסתא
דיקן ויהי ס"ל דלא ק"ל בני מדרגתא כני"פ
הדך (עירובין ע"ה): אמר רב יהודה אמר שמואל
שפיר בהים זה לפנים מזה פנימו נתון את עירובו
דור ויר יותן אמר אפילו חילון חילון בית שער
הוא חילון של פנימי כנחלו קימלגני בית סכר בית
שער דמיך שמה בית שער ומר סכר לא שמה
בית שער כלומר דין בית שער זה יהיה אוקר
וק"ל וכן דלא ק"ל כ"י"ב בר שמואל
נחלו דלמך דהדר בבית שער של יחיד אינו אוקר
עליו אלאהי כי מן יהודי שם אוקר לא שמה בית
שער דריש מניח שער דמיך ממילא דגם כנחלי
דלמך הנותן את עירובו בבית שער דמיך כנחלי
עירוב לא ק"ל כוהמה בבית שער דממניח בכל
בית שער בין דרבישין שער דמיך וקמי דהנותן
עירובו שם אינו עירוב ודריש שם אינו אוקר וכו'
שפיר כחך רבינו שמהו את עירובו בבית שער
אפילו שם אינו בית שער של יחיד אינו עירוב.
ומ"ס פ"ד בני האוקר על חצירו מי שהיה לו
חצר חצירו בית שער שהריש דורסין בו אינו
נחלו עליו לרבותא נקט הכי לומר שפיר"ס שחל
כל ריש לא אקרו וכו"ס לא הוא של יחיד. ח"י
דכפ"ד לא בית שער של ריש קאמר אלא בית
שער שריש דורסין בו וביה שער של יחיד ריש
נשמע דף בית שער דמיך דורסין רבינו
כשחל לרבותא ליתמו וכן נראה שחל דמיך ק"ף
ששמע ממירא דרב יהודה בר שמואל ולא כחך
אלא המטה כוהמה הנותן את עירובו בבית שער
אכסדרה ומתפסק אינו עירוב והדך שם אינו
אוקר עליו ולא חילון בין בית שער דריש לבית
שער דמיך:

יד אובל שהוא וכו'. משנה ט"ז (עירובין כ"ו): מערבין למזי בין ולישאל בתרומה
ובגמרא (דף ל') אמר רב הונא כשנעשה חלה לכול ככר זו מערבין לו כה
ככר זו עלי חין מערבין לו. ואמרו רוב המפרשים דאין הלכה כמאמר אלא ככל גוהא מערבין
דמזומן גרימיהם הם וכן הפסיק הרשב"א ו"ל. וזו אובל מערבין חמורין ומתפיי חמורין מוון שמי
חלל להם:

אוחן תמיד: יד "אובל שהוא מותר באכילה אף על פי
שהוא אסור לזה המערה הרי זה מערב בו ומשתתף
בו. כיצד משתתף הנזיר ביין וישראל בתרומה. וכן
הנזיר מאוכל זה או שגשבע שלא יאכלנו מערב בו
ומשתתף בו. שאם אינו ראוי לזה הרי הוא ראוי לאחר:
מז אבל דבר האסור לכל אפילו מבל של
דבריו סופרים. וכן מעשר ראשון שלא נמלה תרומתו
כהוגן. וכן מעשר שני והקדש שלא נפרו בהלכה. אין
מערבין ומשתתפין בהן. אבל מערבין ומשתתפין בדמאי
מפני שראוי לעניים. ובמעשר ראשון שניתתה תרומתו
ובמעשר שני והקדש שנפרו אע"פ שלא נתן את החומש
שאין החומש מעכב. ומערבין במעשר שני בירושלים
מפני שהוא ראוי שם לאכילה אבל
לא בגבולין: מז שם לאכילה אבל
כחצירות גובין חלה אחת שלימה
מכל בית ובית ומניחין הכל בכלי
אחד בבית אחד מבתי החצר אפילו
בבית התבן או בבית הבית או
בבית האוצר. אבל אם נתנו כבית
שער אפילו בית שער של יחיד או
באכסדרה או במרפסת או בבית
שאין בו ארבע אמות על ארבע
אמות אינו עירוב. וכשמקבץ
העירוב מברך ברוך אהה ה' אלהינו מלך העולם אשר
קדשנו במצותיו וצונו על מצות עירוב. ואומר עירוב
זה יהיה מותר לכל בני החצר להוציא ולהכניס מבית
לבית בשבת. ויש לקמן לגבות עירובי הצרות. ובית
שמניחין בו עירוב: יאני צריך ליתן את הפת. ואם היה
רגילין להניח בו אין משנין אותו מפני דרכי שלום.
יד וכיצד משתתפין בכבוש. גובה אובל כנגורתו. מכל
אחד ואחד או פחות מכנגורתו אם היו מרובין ומניח
הכל בכלי אחד בחצר מחצות המבוי או בבית מן
הבתים אפילו [ב]בית קטן או אכסדרה או מרפסת הרי
זה שיתוף. אבל אם הניחו באויר מבוי אינו שיתוף.
יאם הניח הכלי בחצר צריך להגביה הכלי מן הקרקע
מפה כרי שיהיה ניכר. ומברך על מצות עירוב. ואומר בזה השיתוף יהיה מותר לכל בני

מז אבל דבר האסור וכו'. משנה ט"ז (עירובין כ"ו): מערבין למזי בין ולישאל בתרומה
ובגמרא (דף ל') אמר רב הונא כשנעשה חלה לכול ככר זו מערבין לו כה
ככר זו עלי חין מערבין לו. ואמרו רוב המפרשים דאין הלכה כמאמר אלא ככל גוהא מערבין
דמזומן גרימיהם הם וכן הפסיק הרשב"א ו"ל. וזו אובל מערבין חמורין ומתפיי חמורין מוון שמי
חלל להם:

השנת הראב"ד
השנת הראב"ד
השנת הראב"ד

השנת הראב"ד
השנת הראב"ד
השנת הראב"ד

השנת הראב"ד
השנת הראב"ד
השנת הראב"ד

השנת הראב"ד
השנת הראב"ד
השנת הראב"ד

השנת הראב"ד
השנת הראב"ד
השנת הראב"ד

השנת הראב"ד
השנת הראב"ד
השנת הראב"ד

השנת הראב"ד
השנת הראב"ד
השנת הראב"ד

השנת הראב"ד
השנת הראב"ד
השנת הראב"ד

השנת הראב"ד
השנת הראב"ד
השנת הראב"ד

השנת הראב"ד
השנת הראב"ד
השנת הראב"ד

השנת הראב"ד
השנת הראב"ד
השנת הראב"ד

השנת הראב"ד
השנת הראב"ד
השנת הראב"ד

השנת הראב"ד
השנת הראב"ד
השנת הראב"ד

השנת הראב"ד
השנת הראב"ד
השנת הראב"ד

השנת הראב"ד
השנת הראב"ד
השנת הראב"ד

השנת הראב"ד
השנת הראב"ד
השנת הראב"ד

השנת הראב"ד
השנת הראב"ד
השנת הראב"ד

השנת הראב"ד
השנת הראב"ד
השנת הראב"ד

השנת הראב"ד
השנת הראב"ד
השנת הראב"ד

השנת הראב"ד
השנת הראב"ד
השנת הראב"ד

השנת הראב"ד
השנת הראב"ד
השנת הראב"ד

השנת הראב"ד
השנת הראב"ד
השנת הראב"ד

השנת הראב"ד
השנת הראב"ד
השנת הראב"ד

השנת הראב"ד
השנת הראב"ד
השנת הראב"ד

השנת הראב"ד
השנת הראב"ד
השנת הראב"ד

השנת הראב"ד
השנת הראב"ד
השנת הראב"ד

השנת הראב"ד
השנת הראב"ד
השנת הראב"ד

השנת הראב"ד
השנת הראב"ד
השנת הראב"ד

השנת הראב"ד
השנת הראב"ד
השנת הראב"ד

הניח של שמוי מנאות לרין להגביה מן הקרקע
מחלה המוכר להן משלו כמו שיתברר אבל החמורין
הקלה בטבחה אלא אם היה המניח משל בני מג
החומש דקמי אס היה משלו מנאות מן החר
המניחאם שביחו שם בגמרא (דף פ'). משתתפין
בנימי מניחין לו משלו אס משלו לרין לומר
אס משלן לרין להוציא ומניחין מן הקרקע
מחלה אס דכשהי משלן אינו לרין
להגביה היה להס לממן דין ההגבה משלו וכן
היה ראו לשמו אס משלן לרין להוציא אס
משלו לרין לומר ולהגביה. והרשב"א הפסיק
לדעה החמורין ו"ל:

יה חלקן העירוב וכו'. מירמל דשמואל
פרק מי שהוציאו (דף מ"ט).
החלק פת עירובו אינו עירוב והקשה מדמיה
תמשה שגנו אס עירובו ומניחו בשני כלים כ"ה
אומרים ה"ו עירוב ומילוי עד כאן לא קאמרי
כ"ה הוסס אלא דמילא למניח ומילוי אלא דלמניח
משלו לא. ובכאן דברי רבינו מרובין ופירוש
חשילו כשעומתה הילי והמזויר לו החזיר אלא
כשפי הכלס בבית אחד וכן נראה שם למעשה
מוה ודף לשון רבינו נראה קן ויכ"ה הרשב"א
ו"ל:

יה המשתתפין בביתו וכו'. דברקא דר
בב"ב (דף ע"א).
מחוקק ל"מ וינן ואמרו שם הלכה כ"ר"מ
ואמרו שם הלכות והלכות המפרשים כפסק
דבריהם אלו והסני דכרי ריעי שכל שמתמסר
בנימי כפמ סומנין עליו משום עירוב וכן בעלה
הרשב"א ו"ל ובתל שמהו לנכר כפמ ושתק
ומניחין שמי עוגות בבית שבתא חמה משום
עירוב וחמה משום שחוף עכ"ל:

בני הבריה שריו מסובין וקדש וכו'. כפ"ד
משתתפין (דף פ"ה): ח"י יהודה אמר
שמואל בני חבורה שהיו מסובין וקדש עליהם
היוס פת שעל השלמן מוכרים עליו משום עירוב
ואמרי לה משום שחוף אמר רבה ולא פליגי כפון
שמוסביס בבית כפון שמוסביס כחלר. והעטס לפי
שחוף אפילו כחלר אלא שיעירוב אינו אלא
בבית בדוקא כמו שמהלל. ומניחין עירוב נראה
שהוא מפרשה בני חבורה שקו פת שחוף והיו
מסויס ואוכלים ממנו אלא הרשב"א ו"ל מפרשה כמי
לאכול משלו. ואש"ס שמתערב משלו לרין לומר כמי
שכל עומק ללול על השלמן הרי זה
לוקח אחד וכו'. פרק הלון (דף ע"ט): משנה ו'
וכה לתלמידי וכו' מנואל גענין פרק התר

בני עקטס וגדוליס הכוזה שהס ממוסיע על שלמן אפי
כשניס להס אינן ממויין על שלמן אכיהס קרואיס גדול
לעילאס כנבואר סוף פרק י"ו מהלכות גולה ואבדה.
וה נראה דעת רבינו עיקר. וכחך הרשב"א ו"ל וכן
לומר לכל בני החצר והמבוי ולכל מי שמוסוף מווס
שמוסופו דיווס והאכרי עליהן עכ"ל. ובפרק חמשי או
ספק הלכה כנגמרא (עירובין דף פ"ה):
כא אין מערבין ולא משתתפין בשבת אלא וכו'
(ל"ד). ספק משתתפין ספק אינה משתתפ מעט
אלא ודלי חשיכה לון מ

כא אין מערבין ולא משתתפין בעש"א אלא ו
בעירובי תלירות כלומר אלא בעירובי מחו
עירובי מחומין אקרוי כפיריש רש"י ו"ל אס ולמטה
מחומין שריס להס עירובי תלירות כדכר זה והעטס ד

הנהרות מיימוניו
הנהרות מיימוניו
הנהרות מיימוניו

הנהרות מיימוניו
הנהרות מיימוניו
הנהרות מיימוניו

הנהרות מיימוניו
הנהרות מיימוניו
הנהרות מיימוניו

הנהרות מיימוניו
הנהרות מיימוניו
הנהרות מיימוניו

הנהרות מיימוניו
הנהרות מיימוניו
הנהרות מיימוניו

הנהרות מיימוניו
הנהרות מיימוניו
הנהרות מיימוניו

הנהרות מיימוניו
הנהרות מיימוניו
הנהרות מיימוניו

הנהרות מיימוניו
הנהרות מיימוניו
הנהרות מיימוניו

הנהרות מיימוניו
הנהרות מיימוניו
הנהרות מיימוניו

הנהרות מיימוניו
הנהרות מיימוניו
הנהרות מיימוניו

הנהרות מיימוניו
הנהרות מיימוניו
הנהרות מיימוניו

הנהרות מיימוניו
הנהרות מיימוניו
הנהרות מיימוניו

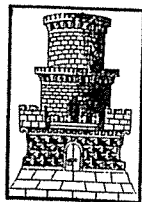
הנהרות מיימוניו
הנהרות מיימוניו
הנהרות מיימוניו

זה השער לה' צדיקים יבואו בו (תהלים קיח, כ)

(Kol bo, 1996)

ספר

כל בו

בו

בטח ליכי ונעזרתי ויעלזו לבי
ומשירי אהודנו (שם כה, ז)

בל

אורחות ה' חסד ואמת לנוצרי
בריתו ועידותיו (שם כה, י)

דדא ביה בולא ביה

הספר כשמו כן הוא אוצר מלא כל בו סגולות מלכים. מאן מלכי רבנן, ליקומי דינים ומנהגים קדמונים וראשונים ביאורי תפילות ליקומי מדרשים נדירים, ופירושים על התורה וחידושי תורה נפלאים לא יחסר כל בו. נוסחאות וגירסאות בדברי הראשונים והקדמונים נוסחי תפילות תקנות חרמים וגזירות הקדמונים, רמזי תורה גמטריות ודברי קבלה מדורי דורות. מגדל עוז שם ה' בו ירוץ צדיק ונשגב (משלי יח, י) בספר כל בו אוסף וליקומים של אלפי אבנים יקרות מפז ומפנינים של כל שימות ופסקים ומנהגים ודברים נשגבים של צדיקים חכמים ונבונים רחבי לב ודעת. אין לשאר גודל חשיבות הספר אשר מרוב חביבותו היה נפוץ מאוד בכל קהלות ישראל. כל הפוסקים הראשונים והאחרונים שותים בצמאון ממי מעיינו הזכים. ספר כל בו הוא המקור היחיד של הרבה פסקים ומנהגים ואילולא שנשתמרו באוצרו ובמגדלו היו נאבדים ולא משתכחין, טוב עינן הוא יבורך (משלי כב, ט).

חלק א

הספר היקר הזה נדפס לראשונה בנאפולי בשנת ר"ן לפ"ק, ואח"כ נדפס הרבה פעמים. ועתה נדפס מחדש באותיות מאירות עינים כפיסוק מלא ובקיטוע לקטעים בתיקון כל השגיאות והמעוות מדפוסים הקודמים. בתוספת מראה מקומות לתנ"ך. ומפתחות מפורטים לסימנים שבספר ולתנ"ך.

שנת "אוצר ומיגדל לא יחסר כל בו" לפ"ק

פעיה"ק ירושלים תובכ"א

תשנ"ז

7

חנוכה במוצאי שבת בבית הכנסת קודם
הבדלה והראב"ד ז"ל כתב שאין ראוי לעשות
כך וגם במגלה שאין ראוי לקרותה עד אחר
הבדלה שאין ראוי לברך על האור אחר
שמלא עיניו ממנו, ומכל מקום מי שהקדים
אפילו בחול שהיה טרוד והוא שיהיה בפלג
המנחה האחרון דלא חמירי מהבדלה דאמרינן
רב מצלי של מוצאי שבת בשבת ואומר
הבדלה על הכוס מיהו צריך שיתן בה שמן
יותר משעור הדלקה כדי שתדלק הנר עד
דכליא רגלא דתרמודאי, וכתב הרי"ף ז"ל
שנר חנוכה שדלקה כשעור אם רצה לכבותה
אח"כ הרשות בידו או להשתמש לאורה, וכן
דעת הרמב"ם ז"ל הדליקה וכבתה אין זקוק
לה ומ"מ צריך שיתן שמן בנר עד שתהיה
דולקת כשעור וידליק נר אחר כנגד נר חנוכה
כדי שלא ישתמש לאורה, ואי איכא מדורא
לא צריך ואי אדם חשוב הוא שאין דרכו
להשתמש למדורה צריך, ויש נותנין טעם
להדליק נר אחרת משום היכרא ואפילו למ"ד
מותר להשתמש לאורה צריך נר אחרת משום
הכרא, ועכשו שנהגו להניח נר חנוכה מבפנים
בטפח הסמוך לפתח די לנו בזה ההיכרא,
שהרי מניחין אותה במקום שאין אנו רגילין
להניח נר בשאר הימים וגם אינו מקום ראוי
לתשמיש, כתב הבעל עשרת הדברות שמה
שאמרו שאסור להשתמש לאורה הני מילי
תשמיש שאינו של מצוה אבל תשמיש של
מצוה מותר, וכן דעת הרי"ז ז"ל, והראב"ד
ז"ל כתב דכל תשמיש אפילו של מצוה כגון
ללמוד כנגדו אסור משום דקלשה לה כחה
דלא מכוינ אלא לצורך עצמו, ומוכת
מדקאמר נר שבת ונר חנוכה נר שבת עדיף
משום שלום ביתו ואם איתא נעביד נר חנוכה
ויאכל לאורה דהא אכילת מצוה היא ונקיים
לתרוייהו אלא ודאי כל תשמיש אסור ואפילו
של מצוה, וכן נראה מדאמרינן כל שמנים
ופתילות שאין מדליקין בהן בשבת מדליקין
בהן בחנוכה ואם מותר להשתמש לאורה שום
תשמיש אמאי מדליקין בהן בחנוכה ניחוש
בהן דלמא אתי לאטויי אלא ודאי אסור, וכתב

ה"ר אשר שנהגו הנשים שלא לעשות מלאכה
משעת הדלקה עד שעת כבייתן ונראה הטעם
להכיר שאסור להשתמש לאורן ועוד שמא
יכבה הנר שישתמשו כנגדו ועל כרחם יכשלו
להשתמש לאורה, ולפי זה המנהג טועות
הנשים הרבה שאינן עושות מלאכה כל
שמונת הימים והבטלה הרחיקו ז"ל שהיא
מביאה לידי שעמום על כן טוב לבטל להן
מנהגן ויש נשים רבות בטלות יום ראשון ויום
שמיני ודי להן בזה כדין תורה בפסח וסוכות
ומותר להדליק מנר לנר, כתב הראב"ד ז"ל
משרגא לשרגא שלא על ידי קינסא, וכתב ה"ר
יצחק ז"ל שמוותר להדליק קיסם דנר שבת
להדליק נר חנוכה או איפכא, וכן להדליק
ממנו אחר דכותה של מצוה אבל של חול
אסור להדליק מנר של מצוה.

7 ונהגו כל המקומות להדליק נר חנוכה בבית
→ הכנסת להוציא מי שאינו בקי ושאינו
זריז בזאת גם כי הוא הדור המצוה ופרסום
הנס וזכר למקדש ויש מקומות שאין חוששין
סמוך לפתח אלא לפני ההיכל, והמנהג
להדליק נר חנוכה בבית הכנסת בין תפלת
המנחה לתפלת ערבית, ובערב שבת מדליקין
קודם תפלת המנחה ועד שלא יתפללו הקהל
ובמוצאי שבת מדליקין אחר סדר קדושה
וקדיש קודם שיבדילו על הכוס והראב"ד ז"ל
חולק על זה המנהג כמו שכתבנו, יש
מדליקין בנרות של שעוה והרי"ף ז"ל היה
מצריך לעשות נרות ארוכות אמנם המצוה
המובחרת בשמן זית לפי שבו היה הנס,
וכשהוא מדליק לילה ראשונה מברך שלשה
ברכות להדליק ושעשה ניסים ושהחיינו,
והרואה שלא הדליק בביתו או שאינו עתיד
להדליק כמי שאין לו בית או אינו בעירו אף
על פי שמדליקין עליו בביתו מברך שתיים
שעשה ניסים ושהחיינו והוא שלא שמע
הברכות, אבל מי שהדליק בבית או שעתיד
להדליק או שמע הברכות אינו מברך כלל
בראותו אחרים שהדליקו, ומלילה ראשונה
ואילך המדליק מברך שתיים להדליק ושעשה
ניסים והרואה מברך אחת שעשה ניסים, ומי

זב
זין
זא
זח
זש
זד
זז
זת
זת
זן
זם
זא
זי
זי
זא
זם
זל
זש
זין
זין
זם
זד
זל
זו
זת
זך
זת
זו
זא
זז
זה
זק
זר
זר
זר
זן
זן

שאלות ותשובות

לרבנו הגדול מרנא ורבנא
הרב יצחק בר ששת זצ"ל

יו"ל מחדש
ע"פ כתבי יד ודפוס ראשון
עם מבוא, ציונים, מקורות, הערות ומ"מ לד' חלקי שו"ע

בעריכת

דוד מצגר

חלק ראשון: א — שמח

מכון אור המזרח
מכון ירושלים • תשנ"ג

דהא דשרי גבי מולך ההוא ולא אנוס ולא מוטעה, וליכא לא מלקות ולא מיתה, אלא דמשום קדוש השם יש לו ליהרג ואל יעבור. אבל אם עבר ולא נהרג אין צו לא מלקות ולא כרת ולא מיתה, כיון שעשה באונס. אלא הכא מיראת אדם שיזיקהו קאמר, דומיא דהמן שלא היה צו סכנת נפשות, אלא מיראתו שלא יזיק להם שהיה גדול צצית המלך. וכי הא אמר אבי שהוא חייב. דהרי הוא כאלו עובדה מרנונו. ורצא אמר פטור, דכל שאינו מודה זה שיש זה כח לעשות כלום ואינו עובדה מרנונו אלא מאהבת אדם או מיראתו פטור¹³.

עוד אפשר לדחוק לדעת הר"ם ז"ל דיותר יש לפטור עובד מאהבה ומיראה צלא קבלת אלהות, משום דמי לאנוס, אע"פ שעבדה דרך עבודתה, ממי שעובד ומכוין לצוות. כיון שעובד צרלון צמה שדרך עבודתה צאותו צווי, אלא שעובדיה חושצין שהע"ג היא חושקת צאותו צווי, כדאמרינן צפסחים¹⁴ שרא דעניותא נצל שמה, וזה טועה צה ומכוין לצווייה. ולזה כתב הרב ז"ל חייב ומציא קרבן על שגגתו. ור"ל שאינו מזיד ואינו צר סקילה וכרת אלא חייב חטאת כשוגג.

סימן קיא

עוד כתבת ידוע הוא שכל אחד מישראל חייב במצות נר חנוכה אפילו עני המתפרנס מן הצדקה ימכור כסותו יען המצוה חביבה. וא"כ כל אחד חייב להדליק ולברך בביתו. ומה שנהגו כל ישראל להדליק ש"צ או השמש בבהכ"נ למה. אי לפרסומי ניסא כל אחד חייב להדליק בביתו, ואי להוציא עניים ידי חובה כמו קדוש, הרי העני המתפרנס מן הצדקה חייב להדליק בביתו. וכמו שבלייל הפסח אין מקדשין בבית הכנסת כן ראוי לעשות בנ"ח. א"כ הברכה שמברך המדליק בבית הכנסת יראה שהיא לבטלה. ואם נאמר להוציא עצמו באותה הדלקה בודאי אינו יוצא משום חשד. שאם חצר שיש לה שני פתחים לב' רוחות צריכה שתי גרות כרבא¹ משום חשד שמא לא הדליק. כ"ש החזן או אחר שחייב להדליק בביתו. ועוד שלא נהגו כן אלא שחוזר ומדליק בביתו. ובקשתי וחפשתי טענה להציל החזן מברכה זו והיא קרובה ממנו. תשובה המנהג הזה להדליק צצהכ"נ מנהג ותיקין הוא משום פרסומי ניסא. כיון שאין אנוס יכולין

לקיים המצוה כתקנה כל אחד צציתו שהיא להניחה על פתח ביתו מצחוץ, כדתנן² צההיא דגמל טעון פשתן וכו'. וכיון שעמה שיד האומות תקפה עלינו ואין אנו יכולין לקיים המצוה כתקנה, ומדליק כל אחד צפתח ציתו מצפנים, ואין כאן פרסומי ניסא כי אם לצני ציתו לצד. לזה הנהיגו להדליק צצהכ"נ לקיים פרסומי ניסא.

ואע"פ שאין מצרכין על המנהג, זהו צמנהג קל, כמו מנהג של ערצה שאינו אלא חצטא צעלמא. אבל צזה שהוא לפרסם הנס צצהכ"נ צרציס, מצרכין עליו. כמו שנהגו לצרך על ההלל של ר"ת, ואע"פ שאינו אלא מנהג, ואין צזה משום צרכה לצטלה כלל, וכדעת ר"ת ז"ל³, ומ"מ צאותה הדלקה של צצהכ"נ אין אדם יוצא צה, וצריך לחזור ולהדליק כל אחד צציתו⁴, דמנזות חנוכה נר איש וציתו⁵.

סימן קיב

עוד כתבת מנהג ארצות אלו להוסיף ביום שבת לקרות בתורה יותר מז'. ונסתפקת אם יוכל אחד להפטיר בנביא ולא יצטרך לחזור לקרות ולברך מה שקרא אחרון. ואמרת דכיון דאפליגו בפרק הקורא את המגילה¹ מפטיר אם עולה למנין ז' או אינו עולה, דאי הלכתא כמאן דאמר עולה, לא יצטרך לחזור ולברך, דכיון דמוסיפין עליהן אחר שיאמר החזן קדיש לא יצטרך לחזור ולברך ולקרות, דיראה דתהוי ברכה לבטלה. ואי כמ"ד דאינו עולה, דקריאת מפטיר בתורה תחלה אינו אלא משום כבוד התורה. א"כ יראה שלא יוכל

להפטיר בנביא מאותם שקראו בתורה ואפילו הוסיפו על שבעה. ואם שמא יוכרח להפטיר אחד מהם שיצטרך בהכרח לקרות מה שקרא אחרון כמנהגנו היום. ואמרת שרוב המפרשים² ובראשם הרא"ש ז"ל³ פסקו כמ"ד עולה. וקרה מקרה שיום שבת חזון לא היה מי שידוע להפטיר אלא אחד שעלה בקריאת התורה. ועלו יותר מז', וזולתו לא היה מצוי אז לדעת לקונן. ואמרת שלא יצטרך לחזור לברך ולקרות בתורה אחר שקרא תחלה בכלל העולים, ולא תהיה ברכה לבטלה אם נעשה כהוגן. ויסכים האדון יודיעני וישמח לבי ויגל כבודי.

ובין חכום ערכה. ועיי' שו"ת חכם צבי סי' פה שכתב לברך בנ"ח אף לשיטות שאין מברכים על מנהג. ועיי' שבלי הלקט סי' קפה שאין לברך בבית הכנסת. וראה מש"כ בזה בספר ברכ"י אור"ח סי' תרעא אות ו. *4 רמ"א אור"ח סי' תרעא סי'. 5 דברי הריב"ש מוכאים בב"י אור"ח שם. וראה טעמים אחרים בריטב"א שבת (רייכמן) כג, א, ואורחות חיים הל' תנוכה אות יז. קיב 1 כג, א. 2 תוס' שם ד"ה חר בשם ר"ת, וכ"ה בספר הישר (חלק השו"ת) סי' מח אות ח, ר"ן מגילה שם ד"ה איבעיא. 3 מגילה פ"ג סי' ה.

13 בכס"מ הל' ע"ז שם הביא דברי הריב"ש כאן. ובספר באר שבע כריתות ג, א ד"ה אלא מאהבה הקשה הלא המן נעבד מיראה שמא יהרגנו. ועיי' שו"ת חיים שאל ח"ב סי' מב אות יד, ובספר אור גדול סי' א דף כא עמ' ב ד"ה הנה, ודף כב עמ' א ד"ה שוב ראיתי. 14 קיא, ב. קיא 1 שבת כג, א. 2 שם כא, ב, וב"ק סב, ב [פ"ו מ"ן]. 3 בתוס' ברכות יד, א ד"ה ימים. וכ"ה בספר הישר לר"ת (מהדורת שלזינגר) סי' תקלז. וראה בתוס' ר"י סוכה מז, ב מש"כ בגדר ברכה על מנהג לחלק בין הלל דר"ח

11

76

ומ"ש שמניחין גר הנוכה בבית הכנסת. נראה שתיקנו כן מפני האורחים שאין להם בית להדליק בו וכמו שתיקנו קידוש צנית הכנסת משום אורחים דאלו ושתו צני כנישתא (עי' לעיל סי' קס"ט) וכן כתב הכל בו (סי' מד ד ע"א) וכתב [עוד] טעם אחר שהוא כדי לפרסם הגם צפני כל העם ולסדר הנרכות לפניהם שיש צוה פרסום גדול להש"י וקידוש שמו כשמברכין אותו במקלות וזה לשון הריב"ש בתשובה (סי' קי"א) המנהג הזה להדליק צנית הכנסת מנהג ומיקין הוא משום פרסומי ניכא כיון שאין אנו יכולין לקיים המצוה כמיקונה להדליק כל אחד צפתה ציתו מצחון מפני שיד האומות תקיפה ומברכין על זה כמו שמברכין על הלל דראש חדש אף על פי שאינו אלא מנהג (עי' לעיל סי' חכ"ב) ומכל מקום צאומה הדלקה של צית הכנסת אין אדם יוצא בה ונריך לחזור ולהדליק כל אחד צניתו עכ"ל (ה): ומ"ש שמניחה בדרום זכר המנורה וכו'. בתרומת הדשן (סי' קד) כתב שיש מקומות שמקדריס אותם בין מזרח למערב ובמקומות אחרים מקדריס אותם בין צפון לדרום והוא מילתא תליא בצלוגתא דתנאי צפרק שתי הלחם (מנחות נ"א): נרות המנורה היאך היו מונחים והיה נראה להלכתא כרצי מחצירו (עירובין מ"ו): וכן פירש רש"י אליבניה צפירוש החומש (צמדבר ח ד"ה יאירו) אמנם הרמב"ם (צית הנמירה פ"ג הי"ז) וסמ"ג (עשין קס"ג רע ע"ד) כתבו דמנפון לדרום היו מונחים ונריכין אנו לסדר הנרות כמו שהיו מקודריס במנורה למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה ונהרא נהרא ופסטיה אמנם אם הייתי במקום שאין מנהג הייתי מנהיג כמו שראיתי ברוב מקומות וכרצי מחצירו עכ"ל והמנהג הפשוט לקבעם כמותל דרום ומנאלו מקודריס בין מזרח למערב (ז):

כניסה לצד שמאל ובבית הכנסת מניחה בדרום (ו) זכר למנורה שהיתה בדרום ע"כ: ל ח הצר שיש לה שני פתחים משתי רוחות צריך להדליק בשני פתחים שלא יחשדוהו העוברים לומר כשם שלא הדליק בזה הפתח כך לא הדליק באחרת הילכך אם שני הפתחים מרוח אחת שיכולין לראות כאחד די לו באחד מהן וכתב בעל התרומה לדין שמדליקין בפנים אפילו בשתי רוחות די לו באחד מהן שאין היכרא אלא לבני

ללא עבר זמנה ודאי ליכא חשדא דאימור צאיך פתחא ייעול. אבל נר חנוכה דזמנה מסוף שקיעה עד חצי שעה דעבר זמנה תיכף ומיד איכא חשדא טפי וכן צענין פיאה שהציאו בגמרא (ב"ב) עלה החס נמי עבר זמנה מיד צגמר קצירו שהוא מכלה את הכל אחא לדי חשדא טפי: ועוד יש לומר דבאחורי צית הכנסת ודאי אפשר דצאיך פיתחא ייעול ולא יהא נודע לשום אדם שנכנס הילכך ליכא חשדא אבל צנר חנוכה אי איתא דצאיך פיתחא הדליק היה מפורסם ונודע לעוברים ושבים ומדלא נשמע ולא נראה שהדליק איכא חשדא:

יד וכתב בע"ה התרומה צדין וכו' עד והם יודעים ששני הפתחים ש"א איש אחד. איכא להקשות הלא לדידהו נמי ידעי ששני הפתחים של איש אחד ויחשדוהו כשם שלא הדליק בזה הפתח כך לא הדליק בצחר ואין לפרש לדידהו איכא חשדא לפי שאינו מושש להדליק בשני פתחים כדי לינאל מן חשדא דהני דלא ידעי דשני הפתחים של איש אחד צודאי יאמרו כשם שלא הדליק וכו' אבל לדין שאין היכרא אלא לבני הצית הני כולוהו ידעי ששני הפתחים של איש אחד וליכא חשדא כלל דאם כן לדידהו כששני הפתחים מרוח אחת נמי איכא חשדא מהני דלא ידעי אלא צעל כחך דלא היישיין לחשדא דעלמא כלל אלא לחשדא דבני מתא וכדאיחא להדיא צגמרא (ב"ב) ונריך לומר דהכי קאמר לדידהו דוקא אף על פי שידועים ששני

פתחא אחריחא אבל אית ליה פתחא אחריחא לית לן בה דאמרי צפתחא אחריחא עייל [ב] והכא נמי נימא דאף על גב דחוז דלא אדליק (צמר) [צחד] פתחא לא אהו למחשדיה דאמרי צאיך פתחא אדליק וי"ל דלענין חפלה שאני דכיון דאי לא מצלי הוה ליה פורק עול מלכות שמים מעליו כל איכא דאיכא פתחא אחריחא לא אהו למחשדיה מה שאין כן לענין חנוכה ועי"ל דהדלקת נר חנוכה כיון דיש בה הפסד ממון אי איכא פתחא אחריחא אהו למחשדיה כי היכי דנחאי לא אדליק צבאי נמי לא אדליק אבל בחפלה לית בה הפסד ממון כי איכא פתחא אחריחא לא אהו למחשדיה: וכתב בע"ה התרומה (סי' רכ"ח) צדין שמדליקין בפנים אפילו בשתי רוחות די צו באחד מהם. כן כתוב גם כן בצמ"ק (סי' רפ"ט) וזו ומרדכי (סי' קס"ו):

דרכי משה

שמש העיר הנר מידו ומדליק הנרות הנשארים והשליח צבור חוזר למקומו ומתפלל בעוד שהשמש מדליק: (ו) וכן כתב המנהגים (ר"א טירנא ריש ה"ל חנוכה) דלא כמנהגי ברי"ן שהיו נוהגין להעמידן בצפון לשמאל החזן: (ז) וכן המנהג בגלילותינו: (ח) וכן כתב הכל בו (שם ג:) וכתב עוד אף אם השני פתחים מרוח אחת אם השני פתחים פתוחים לשני בתים אף על פי ששתיהן של אדם אחד אפילו הכי מדליק

חדושי הגהות

שמש העיר הנר מידו ומדליק הנרות הנשארים והשליח צבור חוזר למקומו ומתפלל בעוד שהשמש מדליק: (ו) וכן כתב המנהגים (ר"א טירנא ריש ה"ל חנוכה) דלא כמנהגי ברי"ן שהיו נוהגין להעמידן בצפון לשמאל החזן: (ז) וכן המנהג בגלילותינו: (ח) וכן כתב הכל בו (שם ג:) וכתב עוד אף אם השני פתחים מרוח אחת אם השני פתחים פתוחים לשני בתים אף על פי ששתיהן של אדם אחד אפילו הכי מדליק

76

(ה) וכתב הכל בו (סי' מד ד.) דהמנהג להדליק בבית הכנסת בין מנחה למעריב ובערב שבת מדליקין אותה קודם תפלת מנחה וכן כתב אבודרהם (עמ' רא ד"ה ומה שנהגו) וכן הוא במהרי"ל (הלכות חנוכה עמ' חד אות ד) ואין אנו נוהגין כן אלא אף בערב שבת מדליקין בין מנחה למעריב: ל וכתב עוד מהרי"ל (הלכות חנוכה עמ' ח אות ו) כשרבו ימי חנוכה ורבו הנרות היה השליח צבור מדליק וכדי שלא יאחר בהדלקה נוטל

12

ע. (טור סס עמוד תרכ"ג)
 ג. שם פ"ק סס כהנא ח"א
 ו. (ט"ז)
 ז. (נראה לי שצריך לומר או כ"ה) כהנא המנונה, וכן הוא בתרומת הדשן סימן ק"ה (ד"ק ט"ז)
 ח. כמו שמבין על הלל דלאש חלה, ו"אע"פ שאינו אלא מנהג, ריב"ש סימן ק"ה)
 ט. מימרה דרב הונא וכדמפרש רבא ס"ד פ"ג (ע"ש):

ציונים דרמ"א

- (א) דברי עצמו:
- (ב) תרומת הדשן סימן ק"ד וב"י (עמוד תרכ"ג ד"ה) ומ"ש שמיחה נדרוס:
- (ג) ריב"ש סימן ק"א:
- (ד) כל בו (סימן מד ד, פ) ואבודרהם (עמוד ד"ה):
- (ה) מהר"ל הלכות טהרה עמוד ט"ז:
- (ו) מהר"ל (שם עמוד טו):

ט ממוצה למערב. ויש מקדרין מ'פון לדרוס, כמו שכתבו סמ"ג [עשין קסג רע, ד] והרמב"ם [צית הנמיה ג, ג], ונהר"א נהר"א ופ"ט (תרומת הדשן סימן קד). זה לשון רש"ל [סימן פה], ויהיו מונחים ממוצה למערב, ואל תשגיח במנהג, עכ"ל. ולי נראה דאין לזוז ממנהג, דיש לו על מה לסמוך:
ד קודם מנחה. וכן פסק רש"ל [סס]. ובדרכי משה [אות ג ד"ה ומדליקין כתב, ואין לנו נוהגין כן, אלא מדליקין בין מנחה למעריב. ונראה לי, דאם הוא סמוך לתשיבה, וטרם שיצאו מנין לצית הכנסת יתקדש היום, יבדק ויליק מיד, דמכל מקום איכא פרסומי ניסא כשצאים אחר"כ לצית הכנסת, ודמי להדליק ברחוב בשעה שאין שם אדם ואחר"כ צאו אנשים. וכן הוא במהר"ל [הלכות טהרה עמוד טז] שהדליקו טרם צואם לצית הכנסת: **יא** יוב"ב השמש וכו'. אכל ציתו נריך הוא להדליק כולם (לבוש סעיף ח). אכל רש"ל בתשובה [סימן פה] כתב שגם ציתו רשאי לעשות כן, ע"כ. וכן נראה לי, שכן מצינו ציומא פרק ג' [לא, ג] קרלו ומרק אחר על ידו וכו', ע"ש. ועיין בחולין פרק ג' [כט, א]:

אם כן רצים בני הצית שעדיף יותר להדליק כל אחד במקום מיוחד למערב הנרות צידה ואין היכר כמה נרות מדליקין [ט"ז] ומכל מקום יזהרו שלא להדליק במקום שמדליקין הנרות כל השנה כי אז לא יהיה היכר כלל ואף כי אין היכר רק לבני הצית מכל מקום היכר קצת מיהא צעין: [ט"ז] ובבית הכנסת מניחו [ג] בבית דרום: [הגה] (א) (ז) נדרוס (כהנרות) המנונה (ז) מקדרין ט ממוצה למערב: [כ"א] ומדליקים פ (ח) (י) ומברכין [הגה] צית הכנסת (ט) משום פרסומי ניסא: הגה [כ"ב] ו אין אדם יוצא נרות של צית הכנסת ונריך לחזור ולהדליק (כ"ג) ציתו ו ונהגין להדליק צית הכנסת בין מנחה למעריב ויש נוהגין להדליק צערב שנת י (כ"ד) קודם מנחה [כ"ג] אס רוצים למהר להחפול לאחר שצריך השליח לצבור והדליק אחד מן יא יוכל (כ"ה) השמש להדליק הנשארים והשליח צבור יתפלל:
ח (ט) חצר שיש לה (ט) שני פתחים משני רוחות לא חשדי ליה בך. ועוד י"ל, דשאני נר חנוכה דיש בה חסרון ממון. נחשד טפי ממחפלה. ועוד חילוקים אחרים. ולפענ"ד נראה לי דודאי שלל מקום שיש חשד נריך הוא לעשות כדי שיהא נקי מה' ומשאלה

שערי תשובה

ט (ט) ובבית הכנסת מניחו. ועיין בכנסת יחזקאל [סימן ז ד"ה הנה] שכתב, בקהלות אה"י בבית הכנסת הגדולה באלטונא, שהיא ראשונה במנין ובנין, מסדרין בין צפון לדרום. ובשאר בתי הכנסת קטנים, זה בכה כו'. אף שהמסדרים בין מזרח למערב הוא בשו"ע, וכן כתבו רש"ל [ש"ת סימן פה] וט"ז [סי' ז], מכל מקום נראה לי עיקר כוונתם [בית הכנסת] [ב] וריב"ש סימן ת"י. ולכן גור אומר שיהיו כולם נמשכין אחר בית הכנסת (מ'לסדר ז') בין צפון לדרום, כמו הבית הכנסת הגדולה. אף דלא שייך במנהג לא תתגודדו, ומכל שכן בשלש קהילות אה"י שהם ככל בית דין בעיר אחת, כמו שכתב המג"א סימן (ת"צ) [הגה] [סי' ז] מכל מקום בדברי המג"א קצת צ"ע, ומוטב שיהיו כל הבתי הכנסת שווים לטובה, ע"ש. ועיין במור וקציעה [ד"ה וכתב במג"א] שאם אין בבית הכנסת עשרה, אין להדליק בכרחה. ועיין לקמן סי' י"ב: **ז** (י) ומברכין. עיין באר היטב. ומה שכתב בשם החכם צבי סימן פ"ח שחמה על זה, שאין תמיהה רק על המחבר שכתב דין זה, דהא עיקר טעם הריב"ש [סימן ק"א] הוא דמברכין כמו שמברכין על הלל בראש חדש שהוא ממהנא (ועיין באר הגולה אות פ), א"כ המחבר שפסק בהלכות ראש חדש [סימן תכ"ט סעיף ב] כהרמב"ם [וחסידה ג, ז], וכתב שכן נוהגין בארץ ישראל וסביבותיה, וא"כ לידהו אין לברך בנר בית הכנסת, ע"ש. אבל לדין דמברכין בהלל בראש חדש, גם החכם צבי מורה דשפיר מברכין אגרות בית הכנסת. ומה שכתב באר היטב כתב רמ"א בתשובה כו', זה העתיק מהט"ז [סי' ח]. והוא טעות וסופר בט"ז, וצ"ל רמ"ם סימן מ"ג. והוא ראשי תיבות מוהר"ם מינץ, וכמו שכתוב ביד אפרים. ומצאתי במחזיקי ברכה [אות ט] ובגודע ביהודה [מהדורא חנינא א"י סימן קמ"א] שהרגישו בזה. ועיין שם במחזיק ברכה [אות י] ובגודע ביהודה שכתבו שזה לענין להדליק בציבור, מה שאין כן בביתו בודאי מברך שהחיינו. ועיין מג"א סימן תקנ"א [סי' פ] כו', הראשונה בביתו ואחר"כ מדליק בבית הכנסת, יברך שהחיינו ג"כ. ואם הדליק קודם בבית הכנסת, לא יחזור לומר בביתו ברכת שהחיינו, אלא אם שמדליק להוציא ג"כ אשתו ובני ביתו, ע"ש: **ז** (יב) קודם מנחה. ועיין לעיל (סי' ק) [סעיף ז] [סי' ט] מה שכתבתי בשם מור וקציעה דחוקק על זה, אלא כיון שהיא משום פרסומי ניסא צריך שיהיה עדה בשעת מעשה. ומכל מקום כשהשעה דחוקק אין לבטל ההדלקה, רק ידליק בלא ברכה, ע"ש. ומה שכתב [באר היטב] בשם השבתי יעקב חלק ב', ע"ש דמבואר דבמקום שיש מנהג להדליק בכל השנה באותה מנורה, דליכא היכר, אם הנרות של שעה גדולים שדולקים עכ"פ עד הצות לילה כמנהג בבית הכנסת, פשיטא דהוי היכרא טובא. אלא אפילו כשהשעה בשמן זית וכן בכל השנה באותה מנורה, או פסיק בשבת קודם ולא ידליק באותן נרות, דאז הוי היכר פרסומי ניסא, כמו שכתב [לבוש סימן תקפ"א סעיף א] לענין שמפסיקין לחקוק בערב ראש השנה כדי להפסיק בין תקיעות דאורייתא לדרבנן, והוא הדין לענין פרסומי ניסא דרבנן, ע"ש. ולענ"ד צ"ע אם יש לבטל בשביל זה ההדלקה שנוהגין תדיר להדליק לכבוד שבת במנורה זו בבית הכנסת בשביל שיהיה בשבת חנוכה שאחר זה פרסומי ניסא. ואין זה דומה לחקיעות כלל, כמובן. ויותר נראה שידליק איהו שבתות קודם נרות פשוטים כשאר נרות של בית הכנסת. וכשידליק עתה שמן זית איכא פרסומי ניסא. ואע"ג דגם לגבי שבת אמרינן [סימן רס"ד סעיף ז] דשמן זית מן המובחר, מכל מקום אין קפידא כל כך כמו אם לא ידליק כלל, ומכל שכן אם ידליק בשבתות קודם נרות ששעה, שלדעת הב"ח [שם עמוד ק"ה ד"ה ואם כן שעה] נרות ששעה דידן הוי כשמן זית, שהרי אורם צלול וכמבואר בסיומן רס"ד [מ"א סי' יב]. ע"ש. ועיין שם בשבת יעקב מה שכתב ליישב קושיות גיסו בעל אליהו זוטא [סי' ו] על התוספות שכתב דף כ"א ע"ב ד"ה מניחו דמדיוק מנר שיש לו שתי פיות כו', ע"ש: **ל** (יג) השמש. עיין באר היטב. ועיין במור וקציעה שהסכים ללבוש, וכתב דבעל נפש יהוש, כיון שהוא רוצה להיות מן המהדרין אינו בדין שעול מצות יהיה עליו כמשו"י, ע"ש. והביאו מחזיקי ברכה [אות יב]:

יד אפרים

(ט"ז) וכו' (ה) כתב רמ"ם (ר"ל) ר' משה מינץ בתשובה סימן מ"ג כו' ערבית דהנוכה ידליק ויתפ"א, כצ"ל:

הגהות והערות

[ד] תוספת מהדורא למ"ד תנ"ח:
 [ה] תיבת "א" טעות סופר: (מבאר מרביב) ועיין מחלטי הקל"ט ט' ומשנלות וזכ' אות ז:
 [ו] הוקן במהדורא פלאג תקמ"ה, וכו' יד אפרים, מקור חיים, הגהות הגר"ם, הגהות הגר"ם פרענקל, שווי לקט, תוספת שנת, כמר כהונה ועתי תשובה [סי' ז] שם מחזיק נרטה ועוד ציעה. ועיין עוד מונח ארמה [פליקוט מפרשים], ומה שכתבנו בעברה שם:
 [ז] נוסף מהדורא פלאג תקמ"ה, וכו' מקור חיים, יד אפרים ולנתי שרד:
 [ח] עיין הנהגה כו':
 [ט] הוקן מהדורא ויולגא מר"ט:
 [י] הוקן ע"פ טהרה השלמן:
 [יא] הוקן ע"פ שו"ם כנסת יחזקאל סס:

הכמת ש"מה
 חסד חסדו שיאמרו מנחה לא חלוקה כהא נמי לא חלוקה, ואם כן מינה היכא דאזינו מדליק כלל, אכל אס מדליק רק חסדו נידו ואם כן אפשר הוא ללגנ מנוכה תפסו, עכ"פ השאל יפלא

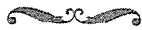
מבצורת פני צמחא
 בנאג אפס אפס חנוך גאלא
 חנוך ינופלא

שאלות ותשובות

חכם צבי

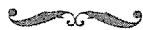
מאת מורנו ורבנו גאון ישראל וקדושו
כמוה"ר צבי אשכנזי זצ"ל
אב"ד ור"מ
אמשטרדם הגדולה ק"ק אשכנזים

כפי שהדפיסם רבנו בחיים חיותו בשנת תע"ב
עם הוספות והשלמות מכת"י
מראה מקומות, ציונים ומפתחות

ליקוטי הערות

הגהות והערות
מספרי גדולי הדורות ומכת"י שדנו בדברי החכם צבי

כרך ראשון

מפעל חכם צבי
בהוצאת מכון "דובב מישרים"
הוצאה מחודשת • ירושלים תשע"ה

עליו כל יראה וכל ימצא לאיסור תערוצת משהו וכמו שחילקנו, אי נמי ס"ל דיי"ט שני דינו כחול המועד לענין זה, אי נמי נפקא מינה להיכא דבא גוי מעצמו לקחתו דבשביעי של פסח כיון שהוא אסור באכילה בפחות מששים מדאורייתא אסור למחות בידו מלקחתו אפילו באיסור משהו, לאפוקי בשמיני של פסח אפילו צבא לקחתו מעצמו מותר למחות בידו.

ואיך שיהיה נלע"ד הלכה למעשה שאף בשביעי של פסח אם נמצא גרגיר חטה בתצטיל או בתרנגולת שנופה עליהם את הכלי עד מוצאי י"ט ואז אוכל התצטיל והתרנגולת ושורף את החטה. ומ"ש ה"צ"ח [סוסי' תמ"ו] שאם ישנו עד ששכנס יום האחרון יהיה מותר להשהותו ונמצא שהאיסור חוזר להחירו ע"כ, לא ידענא מה צדק שהאיסור חוזר להחירו והיכן מצינו שיהא זה אסור, ומאי שנא מקדרות בפסח דמשהי להו עד לאחר הפסח אף שבפסח אסורין, ועוד כיון שכבר הוכחנו שבטעם משהו הבלוע אינו עובר צבא יראה וכל ימצא הדר הוה ליה כצינא שנולדה ביום

טוב שהיא אסורה ביום טוב בין בעין בין בתערוצת, היאמר אדם שאסור להשהותה עד למחר, ה"נ דכותה כיון שאין כאן לא איסור כל יראה ולא משום תקלה ולא משום איחלופי, שהרי בחמץ גמור אמה מודה דכופה עליו את הכלי, ואי משום דבחול המועד היה צריך לשורפו החם טעמא אית ליה יהיה מה שיהיה, וציי"ט ליכא ההוא טעמא ולמה ייאסר להשהותו בלי טעם, ודאי אין זה דומה למצטל איסור שהרי יושב ואינו עושה מעשה, ועוד שאינו נהנה מן האיסור כלל. ומ"ש בספר מגן אברהם [סק"ג] ו"ל ונ"ל טעם אחר דהא כתבתי בשם המוספות דהמשהא את החמץ כדי לצטרו אינו עובר עליו אצל הכא משהא אותו כדי לקיימו עכ"ל. אין זה כלום, שכבר הוכחנו דאין כאן כל יראה וכל ימצא כלל ואפילו בחול המועד אין בו משום כל יראה וכל ימצא אלא שנהגו לשורפו בחול המועד משום תקלה, ובשביעי של פסח מותר לכפות עליו את הכלי.

הנלענ"ד כתבתי בניסן חס"ד
צבי בהרב המובהק כמוהר"ר יעקב זללה"ה מאובן ס"ט

שאלה פו

השגה על הרא"ם בפ"י לסמ"ג בדין שמן למאור

בשילהי עירובין [ק"ד ע"ג] המכניס שרץ למקדש פטור כיון שאין לו טהרה במקוה, א"כ כל שרץ שצמח כיון שאין לו טהרה במקוה דפטור המכניסו^(א). ועוד שנינו [מנחות ע"ג ע"א] היה עומד ומקריב מנחה ונטמאת בידו כו' אומרים לו הוה פקח ושחוק, ושנינו בפסחים דף ע"ו [ע"ג] דברים באין צטומאה העומר ושחי הלחם וכו', הרי שהמנחות ונסכים באין וקרבין צטומאה, ואם הם טמאים והכהנים וכלי שרת הכל טמא אפ"ה שרי, והרי שהיו כל ישראל והכהנים טהורים וכלי שרת לצדן טמאים, והרי אין לך מוכשירים יותר מהן ואפ"ה יעשה צטומאה כדאיתא שם דף ע"ט [ע"א]. ועיקר קושית הרא"ם אינה כלום, דאף שדוחה את הטומאה ר"ה הקצ"ה להראות חיצתם לפניו ועשה להם נס זה^(ב).

צבי אשכנזי ס"ט

שאלה פח

קושיא על פסקי הש"ע בדין ברכת הדלקת נר חנוכה בב"ה

לצדק אהלל דריש ירחא, א"כ אודא לה ראיית הריב"ש [סי' קי"א] צמה שמצרכין על הדלקת נר חנוכה צבית הכנסת אף שאינו אלא מנהג, שהרי כל ראייתו אינה אלא מצרכת

7 ← **בשולחן** ערוך [או"ח] סי' תרע"א סעיף ז' ומדליקין ומצרכין צבית הכנסת. ק"ת קשה לפי מסקנת הש"ע לעיל [סי' תכ"ז ס"ג] צראש חודש דעדיף טפי שלא

חכמ

שאלה פט

צבי

קפא

הלל דראש חודש, וכיון שהוא ז"ל סבור כהרמב"ם דאין מצרכין על הלל דראש חודש, אמאי פסק הכא דמצרכין על הדלקת נר חנוכה צבית הכנסת^(א).

ואפשר דסמך נמי אמ"ש הכלל צו [הציאו הצי"ט] שם ד"ה ומ"ש שמינין] דהכא הוא קידוש שמו יתברך לצרכו צמקהלות, אף שהוא דוחק כיון שאין ראיה לדבר האין מצרכין. ולא עוד אלא שהרב צ"י [סי' קס"ט ד"ה ויזהיין] סבור בקידושא דבי כנישתא שהיא תקנה שהזכרה צמלמוד, דטוב שלא לצרכי ולקדש כיון דאין לנו אורחים ואין קידוש אלא צמקום סעודה, כל שכן צהדלקת נר חנוכה צבית הכנסת שלא הזכרה צמלמוד. ואף דאיכא למימר דהתם אודא ליה טעמא דאורחים, והכא אדרבא נחחדש

לנו לורך הפרסום כיון שאין לנו מדליקין מצחוץ כצומן החלמוד^(א), מ"מ קשה לחדש מדעתו דבר צלמי ראיה. ולא עוד אלא דלסצרת הכל צו קשה למה גס צימי החלמוד לא תקנו לנו רבוחינו נוחי נפש לצרכי שמו צמקהלות אף שהיה להם פרסום צהדלקתם מצחוץ, וצריך לצרף הטעמים של הריצ"ש והכל צו. ואפשר שהרב צ"י ז"ל סמך לו על פשיטות דברי הפוסקים שהציא הטור ז"ל שמשמע שהיה מנהג פשוט לצרכי צימיהם, וצאמת אינה ראיה כי כל הפוסקים ההם ז"ל הם אשכנזים וצרפמים דס"ל דמצרכין על המנהג כבהלל דראש חודש וכדברי ר"ת ז"ל, אבל להרמב"ם אין לצרכי והא ראיה שלא הציא הרמב"ם ז"ל מנהג זה.

צבי אשכנזי ס"ט

שאלה פט

הנשים הנוהגות שלא לעשות מלאכה בחנוכה

בהלכות חנוכה סי' תע"ר צענין מנהג הנשים שלא לעשות מלאכה יש מחלוקת צין הטור והצ"י [ד"ה ומ"ש וגם אס], נלע"ד עיקר כדברי הרב צ"י דצנוהגות שלא לעשות כל היום מוחין צידן כי הצטלה עצירה היא^(א), ולא עדיף חנוכה מההיא דירושלמי הציאוהו התוס' ריש פרק מקום שנהגו [פסחים י' ע"ג ד"ה העשה]

הני נשי דנהגי ללא למיעבד עצידתא צאפוקי שבתא לאו מנהגא, והדמיון שדימיהו הט"ז [ס"ק צ] לר"ח אינו עולה יפה, דשאני ראש חודש דאיכרי מועד ויש צו קרבן מוסף^(א).

צבי אשכנזי ס"ט

שאלה צ

קושיא בנוסח ברכת להדליק

בענין ברכת להדליק כתב הרא"ש פ"ק דפסחים [סי' י'] צשם ר"ת דמצרכין להדליק משום שהיא נמשכת צומן שצריכה שחדליק משקיעת החמה עד שחכלה רגל מן השוק. וקצת קשה למאי דצעי למימר צגמ' [שם כ"א ע"ב] לחד שניווא דאי לא אדליק מדליק, ולא

ס"ל האי נמי לשיעורא, מאי דעמיה צנוסח הצרכה דלהדליק, ואפשר לומר דלרצונו תס פירוש אי נמי לשיעורא הוא דלאחר זמן זה מותר לכבותה או להשתמש לאורה ודוק.

צבי אשכנזי ס"ט

שאלה צא

ישוב על קושית הב"י בחצר שיש לה ב' פתחים

עוד שם [טור סי' תרע"א] חצר שיש לה צ' פתחים. הקשה הרב צ"י [ד"ה חצר] מאי שגא מצית הכנסת שיש לה צ' פתחים [צרכות ה' ע"ב], ונלע"ד להקשות עוד צגמ' [שם]

כ"ג ע"א] דקאמר ומנא תימנרא דחיישינן למשדא, מאי שגא דפריך הכא טפי מצבולי תלמודא דחיישינן למשדא צריש צרכות [ג' ע"א], וצפסחים דף פ"ב ע"א] ראש המעמד

Emden, Jacob

18

ספר מור וקציעה

על טור ובית יוסף
חלק אורח חיים
ישא מדברותיו
ועל השלתן ערוך ונושאי כליו
יפרוש כנפיו

חברו הגאון הגדול סבא קדישא לוחם מלחמות ה'
מוהר"ר **יעקב** זצ"ל אב"ד **עמדין** המכונה **יעב"ץ**
בן הגאון הגדול מופת הדור רשכבה"ג נזר החכמים
מוהר"ר **צבי אשכנזי** זצ"ל
מח"ס שו"ת **חכם צבי**

נערך ונסדר מחדש בעזה"י עם מהדורא בתרא מכת"י המחבר בתוספת
מראי מקומות והערות, הגהות והערות גדולי ישראל, מבואות

בעריכת
הרב **אברהם יעקב כומבך**
ראש המערכת:
הרב **יעקב יוסף שכטר**
רב קהילת המרכז היהודי בניו יורק

מכון ירושלים • תשנ"ו

דכוותה גבי נ"ח כשתמצי לומר המדליק צריך שידליק ברוב היוצא, אם הדליק ברוב ואין שלהבת עולה יפה, יכול אחר למרק על ידו שתהא דולקת יפה, דכיון דאתעביד רובא דמצוה על ידו חשיב ככולה, והיינו טעמא דמירוק שנעשה ע"י אחר, מפני שהוא חלק מן המצוה במיעוט בתרא. אבל שאר הנרות, להדליקם מתחלתן ע"י אחר אין זה מהמהדרין, כיון דכל חדא מצוה, וחלק חשוב לעצמו. הא למה זה דומה לד' מינים שבלולב שכל אחד מהן מעכב ומחבורם נעשית מצוה אחת, וכי אפשר לטול לולב לבדו או עם אחד או שני מינים, ומין רביעי יטול אדם אחר בשבילו דזהו מירוק מצוה לדעת הנ"ל, כיון דרוב המצוה בידו.

ודכוותה בעבודת השחיטה דכ"ג ביוה"כ לא דמיא אלא להא, הרי שבא כ"ג לעשות אילו ואילו העם ושבעת כבשים, דשבעת כבשים מעכבין זא"ז, והן מצוה אחת, וקרבן מוסף אחד, היאמר אומר שישחוט הכהן קצתם, ויניח השאר לגמרון ע"י אחר, אע"ג דעבודת יוה"כ אינן כשורות אלא בו, ניקן ונימא דכיון דאתעביד התחלת השחיטה או רוביהו דכבשים, ע"י כ"ג עצמו, ליגמרניהו אחר, לשחוט הנשארם, דנחשביניהו לנשארם, מירוק מצוה. הא ודאי ליתא. אלא כיון דכל אחד ואחד חלק חשוב לעצמו שמעכב, ויש בו מעשה מיוחד בפ"ע, אע"פ שמכללן נעשית המצוה ונשלמת על ידי כולן, לא הוי חד שיעור לחבריה, רצוני שיהא נקרא סיום דבר וגמרו במיעוטו ויוכשר ע"י אחר, מאחר שכבר נעשה הרוב ע"י כ"ג, והמיעוט נגרו אחריו, אלא אפילו מיעוטו מעכב את רובו בכה"ג. וה"ה בנ"ד כל נר ונר חלוק ומיוחד לעצמו, ומעשה אחר בפ"ע, ומעכב כודאי, כי במה יודע איפה שהוא מהמהדרין, הרואה הנכנס כסבור, שזה הגומר הוא מדליק בפ"ע (דנר שיש לו שתי פיות עולה לשני בני אדם).

ואפילו בגמר מצוה שנעשתה כהלכתה וכשרה ברובא, כההיא דסדר יומא, לא הוי עבדינן באחר אם לא מטעם שהכ"ג צריך למהר לקבל הדם, הא בלא"ה, לא הוי שרי (ותו בר מהא, ליכא לאתויי ראייה מהתם, לדחות דברי הלבוש, דהא טעמא קאמר דבחזן ודאי שפיר דמי משום דשניהם בשליחות ציבור הן באין, ומאי אולמיה דהאי מהאי, משא"כ ביחיד המדליק לעצמו למה ידליק לחצאין, אפי' תימא דע"י שליח נמי שרי, מיהא אי עביד ע"י שליח, לעביד לכולהו על ידו, ואי דליק איהו גופיה נדלקינהו לכולהו, ומנ"ל דשרי לאפסוקינהו בתרי גוונין. ובהא לית ליה ראייה להרב מג"א מההיא, דהתם נמי כהנא שלוחא דידן ודצבורא הוא, משו"ה אשתרי מטעם שיהא, ומי לא תנן נמי התם בפרו, שחטו, למימרא דלא סגי ליה ע"י שליח (כמ"ש בס"ד בלחם שמים שם) משום דקרבן שלו הוא. א"כ אדמותיב מהתם, תסייעיה להרב בלבוש, דשפיר קאמר ודאי, וסייעתא נמי לדיין בהא דכתיבנא התם, דהשתא אתי שפיר, מהן טעמא נמי) כ"ש בנ"ד שאין זה גמר, ואין המיעוט נמשך אחר הרוב, דכל חדא חשיבא מילתא באפי נפשה ודאי כדהוכחנו, דפשיטא דמצוה בו

ונראה דעכ"פ אין להדליק בברכה, אם אין שם עשרה בכה"כ (ולישנא דריב"ש נמי הכי דייק דמבמקהלות ילפינן לעשרה לברכת חתנים) וקרוב בעיני שהיא ברכה לבטלה, דלפרסומי ניסא לא סגי דלאו עשרה, כדאמרינן פ"ק דכתובות [ז, ב] לפרסומי מילתא בעינן בי עשרה (אע"ג דאשכחן נמי [בכמות קא, ב] בחמשא סגי לענין חליצה, אבל פרסומי ניסא ובברכה, ודאי איכא קפידא אבי עשרה דווקא) דכוותה אשכחן נמי בכל פרסומי מילתא בעלמא [כתובות ז, ב] כדאמר שמואל לר"י אייתי לי בי עשרה וא"ל המזכה לעובר כו'.

כתב במג"א [ס"ק י], דאם הוא סמוך לחשכה בע"ש, וטרם שיבואו מנין יתקדש היום, יברך וידליק מיד. ומ"מ איכא פרסומי ניסא, ודמי למדליק ברחוב כו', ואח"כ באו אנשים. ע"כ. ולא דמי, דכי מדליק לעצמו, תו לא צריך. אטו לא סגי דלא ליתו אינשי, ויחיד מי מיפטר. משא"כ בכה"כ, שכל עצמו של נר אינו אלא לפרסם הנס ברבים, לקדש שמו יתברך בקהל רב, ודאי צריך קהל ממש ואין עדה פחותה מעשרה, שהיחידים יוצאין לעצמם בביתם כל אחד ואחד, ולא נתקנו הנרות לשנותן בכה"כ אלא בצבור בלבד, וזה פשוט וברור. אמנם אם השעה דחוקה כנ"ל, מ"מ אין לבטל ההדלקה, מפני הנכנסין, ואז ידליק ש"ץ בלי ברכה. ונ"ל שגם מ"ש במהרי"ל הכי הוה עובדא, ולא נזכר שם שבירך ג"כ.

[שסב:] שם. משתי רוחות צריך להדליק בשני פתחים, כפול ונמחק*.

ע"ד בראשו [ד"ה חצר]. דלא אדליק בהך. צ"ל.

שם. דהדלקת. צ"ל*.

בש"ע (סעיף ז) בהגה"ה, ומסדרן ממזרח למערב. כתב במג"א [ס"ק ט] ויש מסדרין מצפון לדרום, ואין לזוז ממנהג (דלא כרש"ל) דיש לו על מה לסמוך. עכ"ל. ויפה כיוון, גם אני בעניי סמכותי, הלא הוא כתוב עמדי בחדושי על הרמב"ם הל' בית הבחירה בסוף ספרי לחם שמים ח"א. עמ"ש שם בס"ד.

ולענין התחלת הדלקה בב"ה, עמ"ש לקמן סימן תרע"ג בס"ד.

שם. אם רוצים למהר ולהתפלל כו' יוכל השמש להדליק הנשארם. כתב במג"א [ס"ק יא] בשם לבוש. אבל בביתו צריך הוא להדליק כולם. אבל רש"ל כתב שגם בביתו רשאי לעשות כן, וכנ"ל, שכן מצינו ביומא קרצו ומירק אחר שחיטה על ידו. עכ"ל. ולי נראה, דלא דמי לשחיטה, דהכשרה ברובא, והא עביד לה, אלא משום דמצוה למרק, והשחיטה עם המירוק דבר אחד הוא ומעשה ארוך, אלא שאין המירוק מעכב ואינו אלא למצוה מן המוכחר, לכן נעשית ע"י אחד.

ח"ש ח"א
ע"ש רש"ל
אם רוצים
אחר שהתחיל
להדליק
הי"ח, ידליק
אחר
הנותרים.
לאפוקי
מכובו. לא
נתיבא

היכי דבמנורה מצוה שתהא דולקת מערב עד בוקר, ה"ה בנר חנוכה, מצוה מיהא איכא, והוי מידי דחזי לה בוודאי. כך נלע"ד. וע"כ צריכין אנו לדברי אותו זקן מהרי"א ז"ל, וכבר כתבנו בכיאוור דעתו ז"ל, ודעת שאר מפרשים ז"ל, בענין זה באורך בס"ד בכתבי הג"ל.

7 שם. ומ"מ עדיין זמנה כל הלילה ודלא כהרמב"ם שכתב עבר זה הזמן ולא הדליק אינו מדליק. וכתב בב"י [ד"ה מצותה] ולא היה לו לרבינו לכתוב ודלא כהרמב"ם מאחר שאף לדברי האומר מדליק אינו מדליק אלא מספק. ע"כ. ונראה כיון דאינו אלא מספק, אין לברך עליו. וכן מצאתי אחר כותבי לבעל מג"א ז"ל [ס"ק 1], שכן נראה מהר"ב ז"ל, אלא דהדר ביה בש"ע, מדסתם סתומי, משמע אפילו בברכה. ונחזי אנו מ"ט הדר ביה, ומעיקרא מאי קסבר, ולא ידענא מאי נוחותא דהר"ב, שדחה טענת הטור על הרמב"ם בלי שום טעם, דהא ודאי שפיר קאמר הטור דאמאי כתב אינו מדליק, ומה בכך, ידליק בלא ברכה מספק, והרמב"ם ז"ל לא בא לסתום, אלא לפרש, אם היה דעתו בברכה לא ידליק, בהדיא הוה אמר הכי, לכן בודאי יש מקום להשגת הטור, כי למה לא יצא ידי חובת הספק במה דאפשר.

אך גם על הטור קשה, דמדסתם וקאמר זמנה כל הלילה, משמע ודאי בברכה, בזמנה לא הפסיד ברכה ודוק. ואמאי, כיון דאינו מוכרע בגמרא, ומחמת ספק בעלמא עבדינן לחומרא, למה יברך, כיון דברכות אינן מעכבות, וקיי"ל ספק דדבריהם לא בעי ברוכי (אף דבי"ד סימן כ"ח פקפקתי בזה, ודילמא כרבא ס"ל, דפליג אדאב"י, דס"ל הא דאין מברכין על הדמאי, משום ספק דדבריהם הוא, ורבא ס"ל טעמא, משום דרוב עמי הארץ מעשרין וחשיב כודאי מעושר, לפיכך אינו טעון ברכה, אבל בשאר ספיקות דרבנן, י"ל דמברכין עליהן, אליבא דרבא דהלכתא כוותיה לגבי אב"י, לבר מייע"ל קג"ם, מ"מ אינה טענה כל כך, דאיכא למימר, רבא נמי אית ליה דאב"י, ומודה בספק דבריהם דלא בעי ברוכי. ואם תימצי לומר קאמר, ואשמעינן שינויא אחרנא, דאפילו תימא בעי ברוכי, איכא למימר דמאי שאני, דאפילו ספיקא לא הוי וחומרא בעלמא אחמירו ביה לענין מעשרות, ולענין ברכה אזלו נמי לחומרא, וחשו לברכה לבטלה. ולא דמי לשאר ספק גמור דדבריהם, דאיכא למימר דבעי ברוכי, דילמא עשאוהו כודאי. ולא משום דקושטא הכי ס"ל, דלעולם אפי' לרבא אספק דבריהם דעלמא נמי לא מברכין. אבל גם מלבד זה אין אנו צריכין כאן למו"מ זה, דאי נמי רבא לא ס"ל דאב"י, לא מצריך לברוכי אלא בדבר שעיקרו מן התורה וספקו נאסר מדבריהם, וקרי ליה ספק דדבריהם לפי שאין שום ספק אסור דבר תורה אלא מדברי חכמים הוא שאסרו כל ספק איסור של תורה.

ובהכי איכא למימר דפליג רבא וס"ל דמברכין, כמו בכוי ודכוותיה היכא דליכא רובא דאליס, ומרע ליה לספיקא,

הפך בזכות הטור (וש"ט) שנראה מדבריהם שמכר על י"ח כל הלילה ועיין עמוד בדבר

נפול עמוד ועיין עמוד בד"ח חובת ברכה על ספק מצוה של תורה ושל דבריהם

חשבינן ליה כשל תורה לענין ברכה. אבל במידי דרבנן לגמרי, דבכל דוכתא אזלינן בספיקיייהו לקולא, מי איכא למימר דפליג, דבספיקא כה"ג כמו נ"ח שאין עיקרו אלא מדבריהם, ליכא למ"ד, לברך על ספיקו, זה ברור. ואי להרא"ש ז"ל אפי' בספק של תורה לא בעי ברוכי, ולהר"י נמי, ע"כ מודה רבא בהא, דספק בשל דבריהם, דלא בעי ברוכי, וס"ל דמר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי, ודוק.

ונ"ל ליישב קצת דעת הטור דמצוה זו דנ"ח שאני ודאי דברכתה מעכבת, לפי שכל עיקרה לפרסומי ניסא, וכי מדליק בלא ברכה לא מידי עביד, דהרואה סבר לצרכו הוא דמדליק, ולא מינכרא מילתא כלל דלשם מצוה קעביד (דוגמא דבר מ"ש בס"ד לעיל סימן קכ"ח, והך עדיפא, והוא הדבר ג"כ שמברכין העולים לקה"ת, ואע"פ שכבר ברכו ויצאו י"ח בה"ת לעצמן, ולא דמיא לקריאת מגילה, דבספיקא לא מברך, משום דבלא ברכה נמי מיפרסם ניסא ע"י קריאתה וק"ל). והיינו טעמא דמברכין עלה בבית הכנסת אע"פ שאין החיוב מדין התלמוד, והיה די להדליק בבה"כ בלא ברכה, דהא נמי לספיקא דמיא (עם כל מה שהרבו המחברים לתת טעם להדלקה דבבה"כ, כמ"ש בב"י משם הריב"ש והכלבו, מידי ספיקא דדינא לא נפקא) ואע"כ לא חששו לברכה שאינה צריכה מספק, כי חשבוה צורך המצוה לעשותה כהוגן, שאם ידליקוה בלא ברכה, אין בו פרסום הנס, שיהיו סבורים שהדליקו נרות לצורך בה"כ, וכיון שראו שהלכה רופפת, אמרו שלא לזוז ממנהגן של ישראל, שתורה היא בכל כיוצא בזה, ומינה ניגמר אנו דה"ה המדליק בביתו מחמת ספק ג"כ לא הפסיד הברכה. כך נ"ל בדעת הטור, ושהב"י מודה לו בזה שאם אנו מצריכין להדליק מספק, לא סגי דלא מברך ולכן קבע כן להלכה בסתם. וגם מעיקרא אית ליה הך סברא, על כן לא השיג על הטור שנראה מדעתו בפשיטות שמדליק בברכה ולא תפסו על ככה, דאיהו ז"ל נמי פשיטא ליה דאין מקום להדליק בלא ברכה, ולא השיב בעד הרמב"ם במ"ש כיון שאינו אלא משום ספק לא הו"ל להטור לכתוב עליו מה שכתב, כאילו נתכוין לומר שדעת הרמב"ם לפטרו רק מן הברכה, מפני שהוא ספק. אלא הכי קאמר מאחר דאפילו המצריכים להדליק, לא יכלו להכריח כן מהתלמוד בודאי גמור אלא משום דספוקי מספקא להו פירוש הגמרא, א"כ אין זו טענה על הרמב"ם לכתוב דלא כהרמב"ם, מאחר שאין ראיה מברעת הפך סברתו. ודילמא אע"ג דלהרא"ש מספקא ליה מילתא, להרמב"ם מיפשט פשיטא ליה, דקים ליה בפירוש הגמרא דאי לא אדליק מדליק, טפי לא צריך כלל (דהכי נמי שפיר משתמע). ולפי"ז אינו נכנס בגדר ספק כלל דבריא ליה מילתא דתלמודא פטריה מאן ואילך, ודוק.

[שסג.] ע"ד בב"י [ד"ה ומ"ש ואם]. ודיחויא הוא. ר"ל כיון דאדחי אדחי.

שם. והחמירו שידליק מה שחסר. ר"ל מה שחסר באותו לילה, משמע אע"פ שעבר זמן חצי שעה.

להדליק נ"ח בעצמו כדי לקיים הך דין פרסומי ניסא.

ולפי המבואר נראה דהר"ר ברוך פ' ס"ל בהמרדכי המבואר בשו"ע סימן תרע"ז דאף בשכבר הדליקו עליו צחוק וינא עיקר מנזות הדלקת נר חנוכה דאיש וציתו, אכתי חייב בראית נר חנוכה לפרסם הנס ואף דלא בעינן בדוקא שידליק בעצמו וסגי בראית נ"ח של איש אחר, אך כמו צמי שעומד בין הנכריים ואינו רואה נ"ח חייב להדליק בעצמו, כמו"כ הרואה נרות בהכ"נ דלא באו רק לקיום דין זה"כ דהוי תקנה צפ"ע נוסף על מנזות הדלקת נ"ח, וכמש"כ הכל בו דהי תקנה צפ"ע לפרסם הנס צריכס, אין שם נר חנוכה עלה דהדלקת בהכ"נ שיוכל לנאת ברכת הרואה כשידליק אחר רק לקיום דין זה"כ ונלשיטת הריב"ש דהדלקת זה"כ במקום פרסומי ניסא שעל פתח ביתו, י"ל דשם נ"ח עלה דהדלקת זה"כ לנאת ברכת

הרואה אף כשהדליק אחר] וע"ז כתב ר' ברוך פ' דאם האורח ידליק בעצמו את הנרות צבה"כ צבונה לקיים גם פרסומי ניסא דידי' המחייבו בהדלקה או ראוי, שפיר חשיב נר חנוכה לנאת מנזות ראית נ"ח, דלקיום דין פרסומי ניסא הנוסף לעיקר מנזות נר חנוכה איש וציתו, נראה דלא בעינן הדלקה צבית דוקא, דהא סגי בראית נר חנוכה של איש אחר ואף שלא הוי צבית שלו כעיקר מנזות נר חנוכה שצריך להדליק על פתח ביתו דוקא. וא"כ אף אם מדליק שלא צבית נמי, והלא רש"י בשבת דכ"ג א' בד"ה הרואה כתב דלא הווקקה ברכה זו אלא ליושב ספינה, והנה בספינה לא חשוב בית ומ"מ ינא ברכת הרואה בהדלקת ספינה, וכמו"כ כשמדליק באיזה מקום שהוא יכול לנאת ברכת הרואה, ולכך כשהאורח מדליק צבה"כ לנאת ברכת הרואה ינא י"ח, ושזב ל"ז להדליק באכסניא או לראות נ"ח דאיש אחר אלא ינא ע"י הדלקתו צבה"כ.

סימן מד

הדלקת נרות בבהכ"נ

אבשו"ע הל' חנוכה סימן תרע"א סעיף ז' ומדליקין ומצרכין צבה"כ משום פרסומי ניסא, וצרימ"א ואין אדם ינא בנרות של צבה"כ וצריך לחזור ולהדליק צביתו. ובשערי חשונה הביא דהחכם צבי צסימן פ"ח תמה. ע"ז שפסק המחבר שמצרכין על הדלקת צבה"כ, דהריב"ש צסימן קי"א מבאר דהדלקת צבה"כ אינו אלא מנהג, ומ"מ מצרכין עלי' כמו

שמצרכין על ההלל של ר"ח ואע"פ שאינו אלא מנהג, וא"כ המחבר שפסק צהל' ר"ח כהרמב"ם שאין מצרכין על הלל דר"ח מ"ט מצרכין על הדלקת צבה"כ.

והנה ז"ל הרמב"ם צפ"א מהל' ברכות הט"ז כל דבר שהוא מנהג אע"פ שמנהג נביאים הוא כגון נטילת ערבה צשביעי של חג

הרג"ל ר' אברהם יצחק סורוצקין פ.א.א.

ואין צריך לומר מנהג חכמים כגון קריאת הלל בר"ח אין מצרכין עליו, והנה התוס' בסוכה דף מ"ד הוכיחו דמצרכין על מנהג מיו"ט שני של גלויות דג"כ אינו אלא מנהג בעלמא ומ"מ מצרכין עליו, וצ"ע על הרמז"ם דס"ל דאין מצרכין על מנהג מיו"ט שני.

ובחידושי מרן רי"ז הלוי צהל' ברכות זיאר צדעת הרמז"ם דהנה בטעמא דאין מצרכין על מנהג יעו"ש צרש"י בסוכה דף מ"ד שכתב דהוא משום דא"א לומר ונונו דאפילו בכלל לא תסור לימא, אולם לדעת הרמז"ם דגם מנהגות איתנייהו בלאו דלא תסור, ולפי"ז צ"ב לדעת הרמז"ם טעמא דאין מצרכין על המנהג. והנראה דהא דאין מצרכין על המנהג הוא דין בעצם החפלא שלהם דלאו תורת מנזת צהו לצרך עליהן, ודבר זה מפורש להדיא בלשון הרמז"ם צפ"ג מהל' מגילה ה"ו שכתב וז"ל אבל בר"ח קריאת ההלל מנהג ואינו מנזת ואין מצרכין עליו, הרי דהא דאין מצרכין על המנהג הוא משום דבעצם דינו אין בו שם מנזת, וברכות לא נתקנו רק על מנזת בלבד, וזה שם אחר לו בעצם החפלא, שם מנהג ולא שם מנזת, דכך היתה עיקר התקנה מעיקרא, שינהגו צזה בתורת מנהג ולא בתורת תקנה ומנזת מחודשת מד"ס ולכן אין מצרכין עליו, וכן הוא מצואר בלשון הרמז"ם בכל מקום, שקחשיב לתקנות ומנהגות בתרמי אף דחובת שמהן שזה דתרווייהו בלא תסור קיימי, אלא משום דבעיקר התקנה מתחילה חלוקין. הן, דאלו תקנוס בתורת מנזת ודיניס מחודשים מד"ס, ואלו תקנוס שינהגו צהן בתורת מנהגות, ועל זה הוא דנאמר הדין דעל מנזת

מצרכין ועל מנהגות אין מצרכין. ולפי"ז הרי מצואר היטב מה דמצרכין ציו"ט שני על מנזת הנוהגות צהן, כמו אכילת מנזת ומקיעת שופר וקריאת הלל, דנהי דכל עמנו של יו"ט שני בעיקר תקנתו דין תורת מנהג עליו דלא עשוהו ליו"ט מחודש מד"ס רק שינהגו צמנהג אצותיהם שצדיהם, אבל הרי זה מ"מ דהמנזת שנוהגות צו כמו אכילת מנזת וכדומה עכ"ס בעיקר דינס תורת מנזת צהו בעצם החפלא, דלא אישחני שם אכילת מנזת בליל שני מאכילת מנזת בליל יום ראשון אלא שחיובה הוא רק מד"ס מתורת מנהג וזה לא איכפת לן כלל לענין ברכה, דלענין עיקר החיוצ לא צביר חיוצה מכל ד"ס ונאמר צהו הלאו דלא תסור עכ"ד.

ולפי"ז נראה די"ל דהדלקת נרות צבהכ"ג אע"ג דתורת מנהג עליו דלא עשוהו למנזת מחודש מד"ס, אבל מ"מ תורת מנזת עלה בעצם החפלא דלא אישחני הדלקת נרות צביהכ"ג מהדלקת נרות צבית דשם מנזת עלה ולא שם מנהג, וז"ל הריצ"ש המנהג הזה להדליק צבהכ"ג מנהג ומיקין הוא משום פרסומי ניסא כיון שאין אנו יכולין לקיים המנזת כתקנה להדליק כל א' צפתת ציתו מצחוץ מפני שיד הע"ג תקיפה עכ"ל, הרי כתב הריצ"ש דתקנת צהכ"ג הוא מפני דלא נתקיים מנזת פרסומי ניסא צהדלקה צחוץ הצית, וע"י הדלקת צהכ"ג אע"ג דאינו מקיים עגס מנזת הדלקת נר חנוכה, מ"מ מקיים מנזת פרסומי ניסא שהיה מקיים צהדלקת נרות צבית וע"כ נראה דשם מנזת על הדלקת צהכ"ג ולא שם מנהג, וכיון דשם מנזת עלה שפיר מצרכין עליו, ומה שחיובה הוא רק משום מנהג זה לא איכפת לן.

קביעו

שבת דף כ"ד א' איבעיא לן של חנוכה צבהמ"ז כיו לא מדכריין או דילמא משום מדכריין, ופירש"י צתפלה פ' להלל ולהודאה נקבעו כדאמי רש"י צדף כ"א צ' ועשאוס ימ והודאה, לא שאסורין צמלאכה לקרות הלל ולומר על הנסים הרי דאמירת על הנסים צ התקנה הוא דנקבע ימי חנוכי צאמירת על נסים צתפלה, ואש לן דצתפלה מזכירין על הנסים התקנה הוא, אך צברכת המזון תקנה להודות צבהמ"ז, מיצנ להזכיר של חנוכה צבהמ"ז, נתקנה ימי חנוכה להלל והודל מצרכת המזון.

ונראה דהצ"ח צאו"ח סימא למנה לא קבעו חנוכה כמו צפורים, ומירץ דצפורים ו על הגופים ולפיכך קבעוס למז צחנוכה עיקר הגזר היתה צעצודה, וע"כ היתה הגזר העצודה ועמדו וטמאו כל ה צתשובה למסור נפשם על ה ה' ע"י כהנים עובדי העצודה